

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Diplomová práce

2024

Bc. Petra Čermáková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Sociální sítě v kolektivu dětí ve věku 9–11 let

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Petra Čermáková

Studijní program: Mediální studia

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Jana Rosenfeldová, PhD.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 26.4.2024

Bc. Petra Čermáková

Bibliografický záznam

ČERMÁKOVÁ, Petra. *Sociální síť v kolektivu dětí ve věku 9–11 let*. Praha, 2024. 90 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Ing. Jana Rosenfeldová, PhD.

Rozsah práce: 139 131 znaků

Abstrakt

Tato práce se zaměřuje na výzkum působení sociálních sítí na vztahy v kolektivu dětí ve věku 9–11 let. Teoretická část představuje vývoj sociálních sítí, psychologický vývoj dětí v tomto věku a rizika spojená s užíváním sociálních sítí. Empirická část je založena na kvalitativním výzkumu provedeném prostřednictvím hloubkových rozhovorů s dětmi a jejich rodiči. Analýza dat pomocí metody interpretativní fenomenologické analýzy odhalila, že děti v uvedeném věkovém rozmezí aktivně využívají sociální sítě, přestože jsou platformami stanovena věková omezení. Sociální sítě pro ně představují hlavně prostředek komunikace a propojení s vrstevníky, což může mít pozitivní vliv na vazby v kolektivu a udržování kontaktů mimo školní prostředí. Nicméně byla identifikována vážná rizika, jako je kyberšikana, sociální vyčlenění a závist, která jsou spojená s aktivitami dětí na sociálních médiích. Výsledky této práce mohou sloužit jako východisko pro další výzkum v této oblasti a jako podpora pro vývoj vhodných preventivních opatření.

Klíčová slova

sociální sítě, kyberbezpečí, děti na sociálních sítích, střední školní věk, kolektiv, kyberšikana, vyloučení z kolektivu, rodičovská kontrola

Abstract

This thesis focuses on the research of the influence of social networks on relationships in a group of children aged 9–11 years. The theoretical part examines the development of social networks, the psychological development of children at this age and the risks associated with their use. The empirical part is based on qualitative research conducted through in-depth interviews with children and their parents. Analysis of the data using the method of interpretive phenomenological analysis revealed that children in the mentioned age range actively use social networks, despite the fact that there are age restrictions set by platforms. For them, social networks are mainly a means of communication and connection with peers, which can have a positive effect on bonds in the team and maintaining contacts outside the school environment. However, serious risks, such as cyberbullying, social exclusion and envy, have been identified as associated with children's social media activities. The results of this work can serve as a starting point for further research in this area and as a support for the development of appropriate preventive measures.

Keywords

social networks, cybersecurity, children on social networks, middle school age, collective, cyberbullying, exclusion from the collective, parental control

Title

Safety of children aged 9–11 on social media

Poděkování

Velmi ráda bych vyjádřila vděčnost Mgr. Ing. Janě Rosenfeldové, PhD. za veškerý čas, který mé práci věnovala, a především za každou cennou radu a odborné vedení mé diplomové práce. Dále bych na tomto místě chtěla poděkovat všem participantům, kteří byli ochotní účastnit se výzkumu této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1. Sociální sítě a děti.....	12
1.1. Historie sociálních sítí.....	13
1.2. Charakteristika uživatelů sociálních sítí.....	15
1.2.1. Uživatelé sociálních sítí v České republice.....	16
1.2.2. Děti na sociálních sítích.....	17
2. Jednotlivé sociální sítě.....	18
2.1. YouTube.....	18
2.1.1. Bezpečnostní omezení s ohledem na dětské uživatele.....	19
2.1.2. YouTube Kids.....	20
2.2. TikTok.....	20
2.2.1. Bezpečnostní omezení s ohledem na dětské uživatele.....	21
2.3. Instagram.....	22
2.3.1. Bezpečnostní omezení s ohledem na dětské uživatele.....	23
2.4. Facebook.....	23
2.4.1. Bezpečnostní omezení s ohledem na dětské uživatele.....	24
3. Etapy psychického vývoje dítěte.....	24
3.1. Emocionální vývoj.....	25
3.2. Socializace a vztahy mezi vrstevníky.....	26
3.3. Sebepojetí a identita.....	27
3.4. Kognitivní vývoj.....	27
3.5. Vliv rodinného prostředí.....	28
3.6. Digitální prostředí.....	29
4. Hlavní hrozby sociálních sítí pro děti.....	30

4.1.	Kybershikana	32
4.2.	Sexting, pornografie a kontakt s neznámými lidmi	33
4.3.	Zneužití osobních údajů	33
4.4.	Sharenting	34
4.5.	Sledování závadného obsahu	34
4.6.	Závislost a excesivní používání	35
EMPIRICKÁ ČÁST		37
5.	Metodologie	37
5.1.	Cíle	38
5.2.	Vymezení problému	38
5.3.	Výzkumný vzorek	39
5.4.	Hlubkový rozhovor	41
5.4.1.	Kreativní metody	45
5.4.2.	Pilotní studie	47
5.5.	Interpretativní fenomenologická analýza (IPA)	47
5.6.	Etika výzkumu s dětmi	49
6.	Výsledky výzkumu	50
6.1.	Děti jako aktivní přispěvatelé na sociálních sítích	53
6.2.	Sociální sítě a dětský kolektiv	53
6.2.1.	Výhody sociálních sítí v dětském kolektivu	54
6.2.2.	Rizika sociálních sítí v dětském kolektivu	55
6.3.	Přístup rodičů k využívání sociálních sítí dětmi	63
6.4.	Rizika sociálních sítí u dětí	66
7.	Diskuze	69
7.1.	Hlavní zjištění výzkumu	69
7.2.	Limity výzkumu a doporučení pro další výzkum	72

Závěr.....	73
Summary.....	75
Citovaná literatura.....	77
Použité internetové zdroje	79
Seznam tabulek	88
Seznam obrázků.....	88
Seznam příloh	88

Úvod

Sociální sítě se staly nenahraditelnou součástí moderního digitálního světa, ovlivňují každodenní interakce a přetvářejí způsob, jakým lidé komunikují, získávají informace a budují vztahy. Tato práce se zabývá hlubším porozuměním sociálním sítím, zejména s důrazem na jejich využívání a dopady na dětské uživatele. Průzkum EU Kids online prokazuje, že každý den navštíví sociální sítě na 70 % českých dětí (Smahel, a další 2020, s. 30). Děti mladšího věku navštěvují sociální sítě i přes minimální věkovou hranici, kterou má většina sociálních sítí nastavenou na 13 let.

V teoretické části práce je podán pohled na historii a technologickou podstatu sociálních sítí. Tato část rovněž zdůrazňuje bezpečnostní aspekty, které jsou zásadní zejména pro dětské uživatele, přičemž se zaměřuje na systémy rodičovské ochrany na jednotlivých platformách. Dále jsou v práci do větší hloubky představeny ty sociální sítě, které jsou mezi mladšími uživateli nejpobulárnější. Jedná se o sociální sítě YouTube, TikTok, Instagram a Facebook. Tyto platformy budou také předmětem zkoumání této diplomové práce.

Další část práce přechází k psychologickému vývoji dětí, konkrétně se jedná o etapu středního školního věku. Do této etapy spadají děti ve věku 9–11 let (Vágnerová, a další 2021), které jsou zkoumanou skupinou této diplomové práce. Zde je klíčovým prvkem mimo jiné vliv rodinného a digitálního prostředí na psychický vývoj dítěte. Rovněž jsou představena nejčastější rizika, kterým se děti mohou na sociálních sítích vystavit. Tato rizika budou také zkoumána v empirické části práce. Současné děti ve zkoumaném věku jsou často součástí platform sociálních médií již od narození.

Empirická část se zaměřuje na kvalitativní výzkum, jehož cílem je identifikovat rizika a pochopit emocionální aspekty, které jsou spojeny s užíváním sociálních sítí dětmi, a to s ohledem na kolektiv, ve kterém se děti nachází. Dále pak odhalit, zda a jaký dopad má využívání sociálních sítí na formování vztahů v dětském kolektivu a jeho celkové fungování. Zpravidla se pak jedná o kolektiv školní. Děti, které nastoupí do školy, se musí postupně učit na kratší čas, který tráví s rodiči a sourozenci a delší čas, který tráví s ostatními vrstevníky, potažmo s pedagogy (Ptáček, a další 2013, s. 37). Pro výzkum byla zvolena metoda

hloubkových rozhovorů. Tyto rozhovory budou následně analyzovány pomocí metody IPA¹, tedy metody interpretativní fenomenologické analýzy. Hlavní výzkumnou otázkou této diplomové práce je „*Jakým způsobem formují sociální sítě vztahy v kolektivu dětí ve věku 9–11 let?*“. Empirická část bude doplněna o vzhled samotných rodičů, kteří budou přítomni u rozhovoru s dětmi a budou zváni k průběžným vstupům do diskuze.

Současné výzkumy, které se věnují využívání sociálních sítí dětmi, nabízí dobrou představu o tom, na jaké problémy děti při využívání sociálních sítí naráží, jak přistupují k řešení problémů nebo např. kolik času tráví na sociálních sítích. Velmi uceleným výzkumem je např. EU Kids Online – z tohoto výzkumu se v této diplomové práci velmi často vychází. Výzkum má však některé mezery, např. se jedná o výzkum rizik sexuálního kontextu u věkové skupiny 9–11 let, kdy tato skupina nebyla ve zkoumání zahrnuta. Dále pak nejen v tomto, ale i v jiných výzkumech této problematiky, značně převažují kvantitativní metody zkoumání. Povaha jednotlivých rizik je však klíčová k hlubšímu porozumění této problematiky, je proto důležité odhalit i individuální zkušenosti dětí této věkové skupiny. Tato diplomová práce se pak specificky věnuje komplexnějšímu celku – tedy dětskému kolektivu. Mnoho z rizik, která budou v práci představena, mohou vycházet právě z něj. Výzkum se pak pokusí odhalit i další rizika, která se týkají specificky právě dětského školního kolektivu s ohledem na využívání sociálních sítí.

Výzkum s dětmi bude doplněn kreativními metodami, která pomohou s respondenty otevřít i citlivá témata, jako je oblíbenost dětí ve školním kolektivu. Předpokládá se, že děti v kreativních úkolech budou vycházet z vlastní zkušenosti, a tedy že jejich výpověď bude reflektovat skutečný stav v kolektivu, ve kterém se dítě nachází.

Celkovým záměrem této diplomové práce je poskytnout ucelené teoretické poznatky o sociálních sítích a data o jejich využívání ve věkové skupině dětí 9–11 let. Prostřednictvím empirického výzkumu je pak cílem přispět k lepšímu porozumění dynamiky sociálních sítí v dětských kolektivech a poskytnout základ pro další zkoumání této problematiky. Výsledky této diplomové práce pak mohou posloužit i jako základ pro diskuzi o sociálních sítích mezi dětmi, jejich rodiči, potažmo také ve školním prostředí.

¹ IPA = interpretative phenomenological analysis

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část této diplomové práce se zaměřuje na detailní představení současných sociálních sítí a jejich dopadu na uživatele ve světovém i českém kontextu. Popis historie sociálních sítí, charakteristiky uživatelského chování, a bezpečnostní aspekty vztahující se k dětem poskytnou hlubší vhled do této problematiky a poslouží jako základ k výzkumné části této práce. Nedílnou součástí teoretické části je následně představení jednotlivých etap psychického vývoje dětí, což je klíčový aspekt pro cíle této diplomové práce.

1. Sociální sítě a děti

Sociální sítě se staly nedílnou součástí každodenního života v digitální éře, proměňující způsob, jakým lidé interagují, sdílejí informace a budují své sociální vztahy. Tato kapitola se věnuje vymezení pojmu *sociální síť*. V kapitole bude rozebrán základní charakter sociálních sítí, přičemž bude sledován jejich vývoj od prvopočátků až po současnou rozmanitost. Na sociální sítě tedy v této kapitole bude nahlíženo jako na komplexní prostředí. Jednotlivé sociální sítě, které v současnosti trh nabízí, budou následně představeny v kapitole 2., kde bude věnován větší prostor jedinečným charakteristikám vybraných platforem se zaměřením na technickou povahu a systémy rodičovské kontroly, které mají za cíl zajistit lepší bezpečnost dětí na těchto platformách.

V prvé řadě je potřeba vymezit pojem *sociální síť*, který bude klíčový pro tuto diplomovou práci. *Sociální síť* je českým překladem anglického *social network*. „*Je to internetová služba, která umožňuje svým členům vytvářet veřejné, uzavřené nebo i firemní profily, prezentace, diskusní fóra a nabízí prostor pro sdílení fotografií, videí, obsahu a dalších aktivit.*“ (Kožíšek, a další 2016, s. 24) Většina definic pojmu sociální síť se shoduje. Jde o službu, kterou mohou uživatelé volně využívat online. Příchod sociálních sítí významně proměnil způsoby, jak spolu lidé mohou komunikovat. V digitálním prostředí sociálních sítí se uživatelé sami začlení do kanálů a sítí, které následně sami dále tvoří a propojují (Cho, a další 2022).

Samotný pojem *sociální síť* vznikl ještě před nástupem digitálních sociálních sítí. Sociolog John Barnes přišel s tímto termínem v publikaci *Class and Committees in a Norwegian*

Island Parish (1954), ve které popsal strukturu a dynamiku sociálních sítí ve venkovské norské komunitě. Barnes definuje sociální síť jako soubor vzájemně propojených jednotlivců nebo skupin, kteří spolu komunikují a interagují.

Podle Barnesova přístupu jsou vztahy mezi jednotlivci klíčové pro utváření sociálních sítí. Tyto vztahy mohou být formální či neformální, ať už založené na přátelství, rodinných vazbách nebo společných zájmech. Barnes zdůrazňuje, že struktura sociální sítě ovlivňuje chování jednotlivců a formování společnosti jako celku.

Termín sociální média podle autorky Danah Boydové je používán pro „*webové stránky a služby, které se objevily na začátku tisíciletí, jako jsou sociální sítě, stránky pro sdílení videí, platformy pro blogy a mikroblogy a podobné nástroje, jež uživatelům umožňují vytvářet a sdílet vlastní obsah. Termín sociální média však nepopisuje pouze tyto komunikační nástroje a platformy, odkazuje také ke způsobu uvažování, který se zrodil kolem roku 2005 jako součást fenoménu v technologiích a byznysu, fenoménu, který se označuje jako Web2.0.*“ (Boyd 2017, s. 18). Velký důraz je v rámci těchto platforem kladený na interaktivitu a tzv. user generated content² (MediaGuru). Příchod sociálních sítí umožnil běžným, tehdy pasivním uživatelům, aby se stali tvůrci. „*Umožňují nám pravidelně komunikovat s našimi přáteli, nalézt osoby, o kterých jsme již dlouho neslyšeli, nebo navázat nové kontakty. Můžeme díky nim snadno sdílet texty, fotky, videa, internetové odkazy, a to pouze s vybraným okruhem přátel nebo se všemi uživateli.*“ (Trédez 2018, s. 3)

1.1. Historie sociálních sítí

V případě digitálních sociálních sítí jejich historie začíná přirozeně s rozvojem internetu ve druhé polovině 20. století. Pokusů o sociální sítě bylo vícero a za první sociální síť různé zdroje považují jiné platformy. S přihlédnutím k technické funkčnosti a také k podobnosti digitálním sociálním sítím tak, jak je známe dnes, první sociální síť je podle vícero autorů platforma SixDegrees.com. Na konci 90. let tuto sociální síť využíval více než 1 milion registrovaných uživatelů. „*Samotná firma zaměstnávala přes 100 lidí, v roce 2001 musela kvůli finančním problémům skončit. SixDegrees zkrátka předběhla svou dobu, prohlásil*

² User generated content je pojem, který označuje obsah, který na platformách sociálních médií vytvářejí samotní uživatelé.

po čase její zklamáný zakladatel Andrew Weinreich. “ (Švarcová 2017)

Počátky 21. století formují krajinu sociálních sítí rapidním tempem. V roce 2002 přichází na trh platforma Friendster. Úplně originálně šlo o online seznamovací platformu. Uživatelé se zde tedy měli registrovat za účelem seznámit se s lidmi, kteří jsou v jejich širším sociálním okruhu přátel. Může se tedy jednat tzv. o přátele přátel (Bredigkeit 2023). Ani tato sociální síť nebyla úspěšná. Jistě ale postavila základy pro budování dalších sociálních sítí, přičemž některé jsou i dnes velmi populární.

Vzápětí, v roce 2003, je spuštěna také sociální síť MySpace. Vznikla tak, že se část týmu, který pracoval na platformě Friendster, rozhodl založit vlastní projekt. MySpace nabízel dokonce i chat, tedy službu, díky které si mezi sebou uživatelé mohli na platformě vyměňovat textové zprávy. Tato sociální síť nabyla úspěchu velmi rychle (Švarcová 2017).

Dva roky od spuštění platformy Friendster, tedy v roce 2004, je spuštěna sociální síť Facebook. *„Původně to měla být pomůcka, na které by studenti a profesori amerického Harvardu sdíleli mezi sebou své materiály, fotografie a informace.“ (Škopek 2019)* V následujících měsících po spuštění se tato univerzitní sociální síť rozšiřuje i na dalších amerických univerzitách a během pár let od spuštění se na tuto platformu mohla zaregistrovat široká veřejnost. Jedinou podmínkou přitom bylo vlastnit e-mailovou adresu a být starší 13 let. (tamtéž) Facebook je platformou, která je i v dnešním světě velmi úspěšná, a proto se tato diplomová práce bude touto platformou i nadále zabývat.

Jako další sociální síť přichází v roce 2006 na scénu Twitter. Twitter je jedinečnou sociální sítí pro svou hlavní funkci – sdílení krátkých zpráv. Díky omezenému počtu znaků, který platforma umožňuje uživatelům využívat dochází ke sdílení aktualit v reálném čase. Původně se zde uživatelé registrovali, především aby sledovali hvězdy ze showbyznysu a zpravodajství (The Editors of Encyclopaedia Britannica 2024). Platformu si postupem času oblíbili i menší tvůrci. V roce 2022 platformu Twitter zakoupil Elon Musk, který platformu postupně transformuje. Od veřejnosti se mu díky změnám dostává poměrně negativní zpětné vazby a kolem celého prodeje a transformace platformy je mnoho kontroverze. V současnosti se Twitter, tedy společnost i samotná platforma, nazývají X (tamtéž).

V první dekádě 21. století pak vznikají i další úspěšné sociální sítě. Hlavní z nich i pro tuto diplomovou práci je YouTube. Jde o platformu, která je určena ke sdílení videí. Možnost

přidávat na sociální sítě videa velmi obohatila technologické prostředí sociálních sítí obecně.

Později pak vznikaly i další sociální sítě, o kterých se bude tato diplomová práce zmiňovat. Mezi tyto platformy řadíme například Instagram, platformu určenou pro sdílení obrázků a krátkých videí. Snapchat, unikátní platformu, na které nahraný obsah vydrží pouze 24 hodin od zveřejnění. A v neposlední řadě také aktuálně oblíbenou sociální síť TikTok, která je známá pro krátký video obsah. Právě tato sociální síť je mezi dětskými uživateli velmi oblíbená.

1.2. Charakteristika uživatelů sociálních sítí

Pro lepší kontext této problematiky a také pro vyhodnocení, jakými sociálními sítěmi se tato diplomová práce bude více zabývat, budou využita data sledující oblíbenost sociálních sítí mezi populací a také data z již provedených výzkumů o chování dětí v online prostředí.

Data z ledna 2024 vypovídají o tom, že 62,3 % světové populace je uživateli sociálních sítí. To je celkem 5,04 miliardy lidí. Další data ze září 2023 vypovídají o oblíbenosti jednotlivých sociálních sítí v Evropě. Na prvním místě je sociální síť Facebook (79% podíl evropského trhu sociálních sítí), následuje jej Instagram (9,16% podíl evropského trhu sociálních sítí), X³ (4,25% podíl evropského trhu sociálních sítí) a Pinterest (3,89% podíl evropského trhu sociálních sítí) (Dixon 2023).

Je důležité zmínit, že průměrný uživatel sociálních sítí má celkem 8 účtů na různých platformách. Je přitom prokázáno, že mladší lidé ve věku do 24 let mají tendenci využívat vícero platforem sociálních sítí (Dean 2023). To znamená, že lidé, kteří sociální sítě využívají, běžně nevyužívají pouze jednu platformu. Například více než 77 % uživatelů sociální sítě Facebook má založený účet i na sociální síti Instagram (tamtéž). Podle počtu aktivních uživatelů měsíčně je nejnavštěvovanější sociální síť Facebook, následuje ho video sociální síť YouTube, chatovací sociální síť WhatsApp a sociální síť Instagram (Dean 2023).

Pro cíle této diplomové práce je klíčové rozlišit oblíbenost sociálních sítí podle věku uživatelů. Vzhledem k tomu, že většina platforem sociálních sítí má z bezpečnostních

³ Název X nese v současné době platforma dříve známá pod názvem Twitter.

důvodů stanovený minimální povolený věk registrovaných uživatelů na 13 let, zkoumanou skupinu v této diplomové práci bude obtížné ve statistikách o uživatelích sociálních sítí odhalit. Jak bude probráno v podkapitole 1.2.2., toto opatření není zcela funkční a děti jsou schopné jej snadno obejít.

Pro následující části práce tak budou zvoleny sociální sítě, které jsou obecně oblíbené u mladých lidí.

Na podzim roku 2023 byl provedený výzkum mezi teenagery (13–17 let) v USA, který měl za cíl zjistit, které sociální sítě jsou mezi mladistvými nejoblíbenější. Výsledky odhalují, že mezi dospívajícími dominuje YouTube, který využívá přibližně 9 z 10 dotazovaných. Po této sociální síti přichází na řadu TikTok, Snapchat a Instagram, tyto platformy jsou využívané přibližně 60 % dotazovaných. Na pátém místě se umístil Facebook, který již ale mezi mladistvými nemá takovou oblíbenost a využívá jej pouze 33 % dotazovaných (Anderson, a další 2023).

1.2.1. Uživatelé sociálních sítí v České republice

Podle dat Českého statistického úřadu z roku 2023 používá v České republice sociální sítě 62 % osob starších 16 let. Přitom nejvíce používají sociální sítě mladí lidé ve věku od 16 do 24 let. V této věkové skupině nejsou pouze 2 % zaregistrována na žádné sociální síti.

V České republice, podobně jako je tomu v jiných zemích, dominují sociální sítě YouTube a Facebook. V roce 2022 dosahovaly tyto sociální sítě v Česku počtu přes 6 milionů uživatelů. Následně jsou populární sociální sítě Instagram, Snapchat, Pinterest a X (Statista Research Department 2023).

Češi jsou podle výzkumů na sociálních sítích velmi aktivní, a to i přesto, že sociální sítě jsou v České republice nejméně důvěryhodným médiem. V roce 2022 z výsledků výzkumu vychází, že 78 % Čechů je aktivními uživateli internetu. Průměrný český uživatel sociálních sítí na těchto platformách tráví každý den zhruba 2 hodiny a 45 minut (Statista Research Department 2023).

Z výzkumu Českého statistického úřadu také vyplývá, že čeští uživatelé sociálních sítí řeší

svou bezpečnost na těchto platformách. Výzkum se konkrétně zabýval soukromím. „*Většina uživatelů sociálních sítí uvedla, že alespoň někdy nastavuje soukromí svých příspěvků. Konkrétně to bylo 78 % z nich, celkem 17 % uživatelů má profil i všechny příspěvky veřejné a 5 % nezná nastavení soukromí svých příspěvků.*“ (Český statistický úřad 2023)

1.2.2. Děti na sociálních sítích

Děti jsou zranitelnou skupinou, která se na sociálních sítích pohybuje v podstatě každý den. Současné mladé generace dětí se rodí do světa, který se ve velké části odehrává online. Sociální sítě představují revoluční změnu ve způsobu, jakým děti budují své sociální vztahy (Máca 2014).

Mezi hlavní zdroje dat o aktivitách dětí na sociálních sítích patří EU Kids Online. EU Kids Online představuje mezinárodní výzkumnou síť, která si klade za cíl rozšířit znalosti o tom, jak evropské děti využívají internet, jakým rizikům jsou vystaveny a jak je možné zvýšit jejich bezpečnost online. Snaží se prostřednictvím různých metod získat přehled o tom, jak děti a jejich rodiče prožívají online svět. EU Kids Online také aktivně komunikuje s politickými aktéry na národní i evropské úrovni. Cílem této výzkumné sítě je nejen porozumět složitému prostředí online interakcí dětí a rodičů, ale také přispívat k tvorbě informovaných strategií a opatření s cílem zajistit bezpečné a prospěšné online prostředí pro mladé lidi (EU Kids Online, nedatováno).

V roce 2020 byl proveden poslední výzkum pod EU Kids Online, který obsahuje nejaktuálnější data, která jsou v době psaní této práce dostupná. Výzkumu se účastnilo celkem 19 zemí Evropské unie, Česká republika byla mezi nimi. Výzkum probíhal mezi lety 2017 a 2019 (Smahel, a další 2020, s. 6).

Co se České republiky týče, výzkum dokazuje, že na 70 % českých dětí a dospívajících navštěvuje sociální sítě pravidelně. Ve věkové skupině dětí od 9 do 11 let podle stejného výzkumu na 40 % z nich navštěvuje sociální sítě denně (Smahel, a další 2020, s. 30). A to i přesto, že většina sociálních sítí má nastavený věkový limit na 13 let.

Výzkum EU Kids Online 2020 zkoumal také rozdíly v užívání sociálních sítí podle pohlaví. Ve většině zemí, které se výzkumu účastnily, mírně převládají dívky. V rámci České republiky se jedná o 62 % chlapců ve věku od 9 do 16 let a o 69 % dívek ve stejném věkovém

rozmezí (Smahel, a další 2020 s. 29).

V roce 2016 prokázaly výsledky výzkumu ze Spojeného království, že více než třetina dětí ve věku mezi 10 a 12 lety má založený účet na sociálních sítích (Coughlan 2016).

2. Jednotlivé sociální sítě

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, tato diplomová práce se bude pro lepší pochopení problematiky do hloubky zabývat jen několika zvolenými sociálními sítěmi. Tyto sociální sítě byly zmíněny taktéž výše v kapitole 1.2. a půjde o sociální sítě YouTube, TikTok, Instagram a Facebook. Při popisu těchto sociálních sítí bude kladen důraz na opatření týkající se dětských uživatelů těchto platforem. Přestože se mezi oblíbenými sociálními sítěmi u mladých uživatelů nachází i Snapchat, autorka práce se rozhodla touto sociální sítí pro její technologickou povahu konkrétněji nezabývat. Tato diplomová práce sleduje rizika sociálních sítí, na kterých děti konzumují obsah vytvořený nejen jejich známými, potažmo zde mohou sdílet obsah vlastní s různě širokým publikem. Sociální síť Snapchat však slouží především ke vzájemnému sdílení obsahu (fotografií či videí) s úzkým okruhem přátel, které si konkrétní uživatel přidá. Specifika této sítě byla krátce popsána v předchozích kapitolách práce.

Následující kapitoly jsou popisem zvolených sociálních sítí. Zdroji informací o bezpečnostních opatřeních s ohledem na děti jsou pak samotné stránky daných sociálních sítí a jedná se tedy o informace, které prezentují dané platformy samy o sobě.

2.1. YouTube

YouTube je jednou z největších a nejpopulárnějších sociálních sítí na světě, specializující se na sdílení a sledování videí. Tato sociální síť je specifická v tom, že obsah, který je na ní vložený, je dostupný všem návštěvníkům i bez registrace. Platforma je využívána např. hudebníky pro sdílení videoklipů. Také se zde ale pohybuje mnoho tvůrců, kteří cílí obsah přímo na děti.

V důsledku různorodého obsahu, který se na platformě nachází, tráví na sociální sítí YouTube čas i děti mladší než 9 let. Ve věkovém rozmezí 5–11 let sleduje obsah na platformě YouTube 89 % dětí (Anderson, a další 2023, s. 6).

V nedávné době platforma YouTube spustila novou funkci pod názvem YouTube Shorts. Jedná se o stejný vertikální formát krátkých videí, která se zveřejňují na platformách TikTok a Instagram, o kterých budou pojednávat kapitoly 2.2. a 2.3 níže v této práci. Témata krátkých videí, takzvaných Shorts, mohou být velmi různorodá (Anderson 2021).

2.1.1. Bezpečností omezení s ohledem na dětské uživatele

Přestože se na platformě YouTube vyskytuje mnoho obsahu, který je pro děti vhodný, rodiče dětí sdílí obavy, že jejich dítě bude na platformě vystaveno nevhodnému obsahu (Anderson, a další 2023, s. 6). YouTube přijímá několik bezpečnostních opatření s ohledem na dětské uživatele, a to jak na straně platformy, tak i pro rodiče a opatrovníky.

YouTube implementuje rozsáhlá bezpečnostní opatření s ohledem na dětské uživatele, čímž se zavazuje k poskytování optimální ochrany dětem a jejich rodinám. Jedním z klíčových prvků je věkové omezení, které stanovuje, že uživateli musí být při registraci alespoň 13 let⁴, s výjimkou případů, kdy rodič nebo opatrovník udělí explicitní povolení (YouTube, Jak YouTube pomáhá zajišťovat ochranu dětí na platformě?, nedatováno). Kromě restrikcí však YouTube přišel i s variantou aplikace přímo pro dětské uživatele. Tato platforma se nazývá YouTube Kids.

YouTube uvádí, že přijímá nulovou toleranci vůči obsahu, který není pro děti vhodný, a tyto zásady jsou pevně zakotveny v jejich pokynech pro komunitu. Zvláštní pozornost je věnována obsahu, který by mohl představovat riziko pro děti, a tento obsah je na platformě zakázán (YouTube, Zásady ohledně bezpečnosti dětí , nedatováno).

Důraz je kladen na prevenci obsahu, který by mohl ohrozit bezpečnost dětí, a uživatelé jsou vyzýváni, aby nahlásili veškerý obsah, který porušuje tyto zásady. V případě podezření na ohrožení dítěte jsou uživatelé vyzváni, aby se obrátili na policii a situaci okamžitě nahlásili (tamtéž).

Zásady YouTube specificky zakazují obsah, který zahrnuje sexuální vykreslování nezletilých, škodlivé nebo nebezpečné činnosti s účastí nezletilých, podporu nebo obhajobu

⁴ Pokud není stanoveno jinak v konkrétní zemi, věkový limit je stanovený na 13 let. To se týká i České republiky.

fyzického, sexuálního nebo emocionálního ubližování dítěti, kyberšikanu a obtěžování mladistvých, včetně odhalování osobních informací. Zákazy se týkají nejen obsahu samotného, ale také popisů, komentářů, příběhů, živých přenosů a dalších funkcí YouTube (YouTube, Zásady ohledně bezpečnosti dětí , nedatováno).

2.1.2. YouTube Kids

Aplikace YouTube Kids, uvedená v roce 2015, představuje specializovanou aplikaci navrženou pro dětské uživatele s cílem poskytnout bezpečné a přehledné online prostředí pro objevování světa skrze videa. Jde o aplikaci odvozenou od hlavní platformy YouTube. YouTube Kids funguje jako filtrovaná verze s omezeným obsahem kanálů a videí. Hlavním cílem této iniciativy je nabídnout dostatečně rozmanitý výběr obsahu, který je schopný uspokojit zájmy dětí na celém světě. YouTube Kids umožňuje rodičům zvolit podle věkové skupiny video obsah takový, aby byl pro děti vhodný. Alternativně mají rodiče možnost individuálně vybírat konkrétní videa, kanály a skupiny obsahu, aby tak lépe vyhověli unikátním potřebám a zájmům svých nejmladších uživatelů (YouTube, Rodičovská kontrola: YouTube Kids, nedatováno).

2.2. TikTok

TikTok je poměrně mladou sociální sítí, která se velmi rychle stala globálně oblíbenou. Aplikace TikTok byla spuštěna v září roku 2017 a již počátkem roku 2018 byla nejoblíbenější aplikací v mnoha zemích (Smith 2022).

Tato aplikace se stejně jako YouTube zaměřuje na video obsah. Sociální síť TikTok je však unikátní v tom, že se na ní sdílí krátká vertikální videa. Obsah je uzpůsoben pro obrazovku mobilního telefonu. Platforma poskytuje uživatelům možnost projevit svou kreativitu pomocí filtrů, nálepek, hlasových překladů, zvukových efektů a pozadí s hudbou (Geiser 2024).

Z výzkumu Pew Research Center (2023) vyplývá, že aplikaci TikTok používá denně 58 % amerických teenagerů. Počátkem roku 2023 měl TikTok v Evropské unii 150 milionu aktivních uživatelů na měsíční bázi (Sutcliffe 2023).

Co se věkového rozložení uživatelů na aplikaci TikTok týče, dalo by se říct, že se opravdu

jedná o aplikaci pro mladé. Téměř 50 % uživatelů této sociální sítě je mladší 30 let. 25 % uživatelů platformy TikTok se nachází ve věkovém rozmezí 10–19 let. Je to nejvíce zastoupená věková skupina na této sociální síti (Howarth 2024).

Obdobně jako u sociální sítě YouTube, i zde si mohou uživatelé prohlížet videa bez přihlášení.

2.2.1. Bezpečnostní omezení s ohledem na dětské uživatele

Platforma TikTok přistupuje k dětským uživatelům velmi opatrně a nabízí mnohá opatření, která na poli sociálních sítí nemají obdoby. Kromě širokých nastavení soukromí a kontroly proti škodlivému obsahu nabízí i edukativní stránky, kde své mladistvé uživatele upozorňuje na možnosti, jak být na platformě v bezpečí. Platforma dbá také na psychickou pohodu dětí.⁵

Stejně jako na většině jiných sociálních sítích, i na této se mohou registrovat pouze osoby starší 13 let. TikTok v USA však mohou využívat i mladší uživatelé. Funguje tam „*samostatně TikTok pro osoby mladší 13 let, který nabízí omezenější obsah. Vztahují se na něj dodatečná bezpečnostní opatření a speciální zásady ochrany osobních údajů.*“ (TikTok 2023)

TikTok má také stanovené další věkové hranice pro různé funkce. „*Abyste mohli používat a zasílat přímé zprávy, musíte být starší 16 let, dále musíte být starší 18 let, abyste mohli vysílat ŽIVĚ, posílat dárky autorovi během živé relace nebo používat funkce zpeněžení.*“ (TikTok 2023) Dále TikTok automaticky nastavuje účet jako soukromý těm uživatelům, kteří se nachází ve věkovém rozmezí od 13 do 15 let.⁶ Dále pak TikTok profily takto mladých uživatelů nedoporučuje ostatním uživatelům. Toto nastavení si však uživatelé vždy mohou změnit (TikTok, Soukromí dětí a bezpečnostní nastavení , nedatováno).

V březnu roku 2023 přidala platforma TikTok nové funkce pro rodiče teenagerů. Jednou z hlavních novinek je omezení času stráveného na platformě pro uživatele mladší 18 let.

⁵ TikTok nabízí edukativní informace na svém webu pod Youth Portal a pro bezpečnostní tipy slouží Safety Center, na tuto stránku se uživatelé dostanou taktéž přes webovou stránku TikTok.

⁶ Když je účet nastavený jako soukromý, obsah, který daný účet zveřejní, je dostupný pouze uživatelům, kterým bylo daným účtem schválené sledování tohoto profilu.

Každý účet v této věkové kategorii bude automaticky nastaven na denní limit 60 minut, který je následně možné individuálně upravit. Bylo také představeno rozšířené rodinné párování, které umožňuje rodičům nastavovat individuální denní limity pro sledování TikToku. Rodiče mohou také lépe kontrolovat čas, které děti v aplikaci tráví, a také aktivity, které na této aplikaci podnikají (Keenan 2023).

2.3. Instagram

Sociální síť „Instagram je nástroj pro sdílení fotek – a od roku 2013 i videí – dostupný na mobilních telefonech. Název vznikl zkřížením anglických slov „instant“ a „telegram“: fotky, které vytvoříte a pošlete během chvilky.“ (Trédez 2018, s. 43) Tato platforma v současnosti propojuje funkce vícero jiných sociálních sítí, čímž se stává velmi univerzální aplikací. Uživatelé nemusí přidávat pouze fotky a videa na svůj profil. Mohou také využívat tzv. stories, neboli příběhy. Do příběhu si uživatelé mohou přidat fotky či videa, která po 24 hodinách zmizí.⁷ Od roku 2020 je pak na Instagramu možnost přidávat tzv. reels, což jsou krátká zábavná videa vertikálního formátu⁸ (Instagram 2020). Nejnovější aktualizací byla k Instagramu připojená nová sociální síť Threads. Na tuto platformu mohou uživatelé sdílet krátké texty.⁹

V současnosti sociální síť spadá pod společnost Meta, pod kterou patří i Facebook. Ke koupi došlo v roce 2012, tedy 2 roky od založení Instagramu (Trédez 2018 s. 43). Díky tomuto spojení došlo k pohodlným možnostem pro uživatele, jelikož si mohou profily na těchto platformách propojit a mohou současně sdílet obsah na Instagramu i na Facebooku.

Na Instagramu je měsíčně na 2 miliardy aktivních uživatelů. I přesto se však předpokládá, že mladší generace teenagerů budou využívat spíše jiné platformy – TikTok a Snapchat (Dixon 2024). Z dalších statistik vyplývá, že Instagram používá nejčastěji věková skupina uživatelů v rozmezí 25–34 let (Shepherd 2024).

⁷ To je hlavní funkce, kterou má sociální síť Snapchat.

⁸ To je hlavní funkce sociální sítě TikTok.

⁹ Tato funkce je ikonická pro X.

2.3.1. Bezpečností omezení s ohledem na dětské uživatele

Podobně jako sociální síť TikTok, i Instagram nabízí svým uživatelům a potažmo jejich rodičům mnoho funkcí, které se starají o bezpečí a psychickou pohodu dětských uživatelů. Věkový limit pro uživatele Instagramu je nastavený na 13 let. Instagram se kromě mladých uživatelů stará i o ty dospělé. Zavedl mnoho funkcionalit, které dbají na ochranu soukromí a bezpečnost účtu na platformě Instagram. Jedná se například o možnosti nahlašování krádeže profilů (Instagram 2022).

Instagram v roce 2022 představil Family Center, místo pro rodiče a opatrovníky, díky kterému mohou dohlížet na bezpečí svých dětí na této platformě. Mezi nástroje pro rodiče, které Family Center nabízí, patří např. zobrazení času, který děti na sociální síti tráví. Dále mohou rodiče dostat upozornění, když jejich dítě na Instagramu nahlásí nějaký obsah jako nevhodný. V neposlední řadě pak rodiče mohou získat přístup k informacím o tom, jaké účty jejich dítě sleduje a jaké účty naopak sledují profil dítěte (Mosseri 2022).

Počátkem roku 2024 přišel Instagram s dalšími opatřeními pro nezletilé uživatele. Týkají se například chatovacích možností na platformě. Nově nebudou moct dospělé osoby poslat zprávu nezletilým uživatelům, pokud uživatelé tyto osoby nesledují. Tím se snaží předcházet nevyžádanému nevhodnému kontaktu s neznámými osobami (Instagram 2024). Rodiče mohou dětem nastavovat časový limit využívání aplikace. Stejně tak mohou kontrolovat nastavení soukromí neboli viditelnosti profilu dítěte a obsahu, který sdílí (tamtéž).

2.4. Facebook

Jak bylo již zmíněno výše v této diplomové práci, nejpopulárnější sociální sítí na světě je Facebook. Historie této platformy byla popsána v kapitole 1.1., jedná se o jednu z klíčových sociálních sítí. Charakteristikou této sociální sítě je tzv. zeď neboli Timeline, kam mohou uživatelé Facebooku přispívat. Významnou součástí této platformy jsou skupiny, do kterých se mohou přidávat různí uživatelé. Skupiny jsou prostory, které uživatelé mohou zakládat (Hall 2024). Facebookové skupiny jsou převážně zájmové, např. sportovní.

Věkové rozložení uživatelů Facebooku je v podstatě stejné jako u Instagramu s nejpočetněji zastoupenou věkovou skupinou 25–34 let (Dixon 2023). Dříve byl Facebook oblíbený i u mladších generací. Mezi lety 2014 a 2015 využívalo Facebook 71 % teenagerů, zatímco

v roce 2022 již byli teenageři zastoupeni jen 32 % (Vogels, a další 2023).

K sociální síti Facebook se s ohledem na bezpečnost pojí významné kauzy. Facebook byl obviněn, že v roce 2014 prodal desítky milionů citlivých údajů analytické firmě Cambridge Analytica, která následně zneužívala tato data k cílení politické reklamy bez souhlasu uživatelů. Analytická společnost využila informace z téměř 90 milionů Facebookových účtů ke zvýhodnění kandidatury Donalda Trumpa ve volbách prezidenta Spojených států a ovlivnění referenda, které vedlo k brexitu. Facebook byl obviněn, že byl obeznámen s tímto zneužitím a snažil se to skrýt (Lysková 2022).

2.4.1. Bezpečností omezení s ohledem na dětské uživatele

Věkové omezení pro registraci na této platformě je 13 let. Mnoho opatření se prolíná s opatřeními na sociální síti Instagram.¹⁰ Facebook chrání své nezletilé uživatele před nevhodným obsahem, zprávami a komentáři. Nejnovějším opatřením je pravidelné upozorňování teenagerů na délku jejich aktivity na platformě Facebook. Stejně jako na Instagramu, i na Facebooku funguje rodičovská kontrola, která umožňuje rodičům dohlížet na aktivity jejich dětí na sociální síti Facebook (Meta 2024).

3. Etapy psychického vývoje dítěte

V této části se diplomová práce bude věnovat psychickému vývoji dětí ve věku 9–11 let. Děti v této věkové kategorii spadají do školního věku. Konkrétně pak do školního věku středního. „*Střední školní věk trvá od 9 do 11–12 let, tj. do doby, kdy dítě přechází na druhý stupeň základní školy a začíná dospívat. V průběhu této fáze dochází k různým méně nápadným změnám, které lze považovat za přípravu na dobu dospívání.*“ (Vágnerová, a další 2021, s. 255)

Právě nástup do školy znamená pro děti řadu nových změn nejen v životě, ale také v jejich psychickém a sociálním vývoji. „*Na to mají vliv nejen samotné školní povinnosti, ale také třídní kolektiv a učitelé. Dítě se musí učit zvládat relativně dlouhodobé odloučení od rodiny,*

¹⁰ Facebook a Instagram jsou propojené aplikace, které spadají pod společnost Meta.

přijmout autoritu učitele, soustředit se na výuku a v neposlední řadě se potřebuje integrovat do skupiny spolužáků.“ (Ptáček, a další 2013, s. 37)

Pro porozumění potřebám dětí v tomto věku jsou informace o jejich psychickém vývoji stěžejní. V následujících kapitolách tak budou probrané významné aspekty, které ovlivňují chování dětí ve věku 9–11 let. Dnešní děti se rodí do digitální doby, kde jsou digitální technologie běžnou součástí jejich každodenního života. Internet, chytré telefony, tablety a sociální média jsou pro ně běžnými nástroji komunikace a zábavy. Tato kapitola tedy bude brát ohled i na tuto skutečnost.

V tomto období dítě rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně používá až deset tisíc slov, přičemž si uvědomuje skladbu a gramatiku řeči. Egocentrismus postupně opouští a začíná projevovat větší zájem o okolní svět a interakce s vrstevníky. Sebeúcta dítěte je částečně závislá na jeho schopnosti obstat v plnění povinností a aktivit a je ovlivněna i vnímáním těchto výkonů ze strany dospělých a vrstevníků (Ptáček, a další 2013, s. 37–39).

3.1. Emocionální vývoj

Mnozí autoři, např. Erik H. Erikson v knize *Dětství a společnost*, označují obecně školní věk dítěte za citově vyrovnanou fázi ve vývoji dítěte. Děti v tomto věku často projevují optimismus a mají tendenci vidět věci v pozitivním světle. Jejich emocionální stav je obvykle vyrovnaný, a pokud se vyskytne nějaká změna, má často zjevnou příčinu (Vágnerová, a další 2012, s. 305).

U dětí ve středním školním věku dochází k rozvoji emoční inteligence. Dětem se lépe rozpoznávají vlastní pocity a emoce, stejně tak se lépe dokáží vcítit do druhých a snadněji chápou pocity a emoce jiných lidí. Díky tomu pak dokáží s emocemi lépe pracovat. Umí je interpretovat a také např. dokáží popsat, jak se cítí (Vágnerová, a další 2012, s. 305–306).
„Ve středním školním věku, přibližně kolem 10 let, začínají děti chápat emoční ambivalenci. Uvědomují si, že lidé mohou mít smíšené či dokonce protikladné pocity, že se pozitivní a negativní emoce mohou vyskytnout současně a mohou se vztahovat ke stejnému objektu či události.“ (Vágnerová, a další 2012, s. 306)

Tento vývoj je klíčový pro dospívání a u dětí středního školního věku k němu dochází nejen díky dalšímu vývoji centrální nervové soustavy, ale také díky novým zkušenostem, které

děti v tomto věku získávají (tamtéž).

Na základě těchto informací se dá předpokládat, že s rozvojem emoční inteligence mohou být děti ve středním školním věku schopné snadno identifikovat situace, ve kterých se mohou cítit ohroženě, a to nejen v reálném životě, ale také i v online prostředí, např. pak na sociálních sítích.

3.2. Socializace a vztahy mezi vrstevníky

Děti ve středním školním věku začínají trávit se svými vrstevníky mnoho času, proto je pro ně socializace v tomto období velmi významná. Jak již bylo psáno výše, střední školní věk je pro děti harmonickým obdobím a jinak tomu nebývá ani ve vztazích mezi vrstevníky. Socializace souvisí s emočním vývojem u dětí školního věku, neboť děti ve vrstevnické skupině jsou určitým způsobem nuceny určité negativní emoce nebo chování regulovat. *„Aby je vrstevníci akceptovali, musí se naučit potlačovat takové emoce, jako je vztek, škodolibost či závist. Populární nejsou ani projevy strachu a úzkosti. Jak již bylo řečeno, školáci dávají přednost vrstevníkům, kteří jsou dobře laděni a je s nimi zábava.“* (Vágnerová, a další 2012, s. 310)

„Dítě od zhruba 10 let má silnou potřebu začlenit se do skupiny vrstevníků. Z hlediska sociálního vývoje dítěte je ztotožnění se skupinou důležité, protože plní funkci přípravy na budoucí intimní a přátelské vztahy. Upřednostňováni jsou takoví vrstevníci, kteří se dítěti podobají, nebo se alespoň výrazně neliší.“ (Ptáček, a další 2013, s. 39) V tomto věkovém období jsou děti také schopné rozlišit kamarády na lepší a horší, zatímco dříve měly děti ve skupině stejný, anebo velmi podobný postoj ke všem vrstevníkům. Tento rozvoj u dětí podporuje také rozvoj identity a sebepojetí (tamtéž).

Období středního školního věku v dětském kolektivu také často vede k rozdělení skupiny na základě pohlaví. Většinou se tak dá pozorovat, že dívky se baví s dívkami a chlapci se baví s jinými chlapci. Jednotlivé skupiny se pak liší např. aktivitami, které podnikají. Ve skupinách se pak dají pozorovat i různé hierarchické vztahy. Hierarchie se vytváří na základě různých faktorů, ať už se jedná o sociální status, nebo charisma. Některé děti v tomto věku přirozeně aspirují k tomu, aby skupinu vedly (Ptáček, a další 2013, s. 42).

3.3. Sebepojetí a identita

Ve středním školním věku dochází u dětí ke zpřesňování sebepojetí. To souvisí i s emociálním vývojem – rozvojem emoční inteligence, o kterém se píše výše v práci. K sebepojetí v tomto věku patří rozvoj sebehodnotících emocí. *„K jejich rozvoji přispívají nové zkušenosti vyplývající ze srovnání vlastního výkonu a chování ve škole s projevy ostatních dětí, ale i z hodnocení dospělých a vrstevníků. Školáci sebehodnotícím emocím, jako jsou pocity viny, zahanbení či hrdosti, také lépe rozumějí.“* (Vágnerová, a další 2012, s. 308)

Během období školního věku děti zkoumají své schopnosti a hledají místo ve společnosti, což může mít zásadní dopad na jejich sebevědomí. Úspěchy mohou posílit jejich jistotu, zatímco neúspěchy mohou vést k pocitům nejistoty a nedostatečnosti. Emoce týkající se hodnocení sebe sama také ovlivňují jejich chování a sociální interakce. Přijetí odpovědnosti za své činy a jejich důsledky může vyvolat pocity hrdosti nebo viny, které jsou důležité pro morální a sociální vývoj dítěte. Pocity viny mohou motivovat děti k nápravě svých chyb, zatímco pocity studu je mohou naučit respektu k sociálním normám a konvencím (Vágnerová, a další 2012, s. 308). *„Platí přitom, že dítě vyhodnotí své snažení jako úspěšné nebo neúspěšné podle toho, zda je toto snažení někým subjektivně důležitým oceněno nebo znehodnoceno; výsledek samotný pro dítě nemá největší význam.“* (Ptáček, a další 2013, s. 37)

Tyto zkušenosti a rozvoj sebehodnotících emocí jsou klíčové pro utváření osobnosti dítěte. Ve škole se děti neustále porovnávají se svými vrstevníky a jsou průběžně posuzovány a hodnoceny svými učiteli. Tyto interakce a zpětná vazba, kterou získávají z hodnocení svého výkonu, hrají klíčovou roli při formování jejich identity a sebevědomí (Ptáček, a další 2013, s. 39).

3.4. Kognitivní vývoj

Podle teorie kognitivního vývoje od autora Piageta (1970) děti ve středním školním věku spadají do stadia konkrétních operací, kam autor zahrnuje děti od 7 do 12 let. V této fázi vývoje děti začínají projevovat schopnost tzv. konzervace, což znamená, že si uvědomují, že i když se mění forma nebo uspořádání objektů, jejich množství zůstává stejné. Dále se

začínají více zabývat příčinností událostí a jsou schopny lépe pojmenovat vnější faktory, které ovlivňují různé jevy. Tento vývoj také zahrnuje zvýšenou schopnost empatie a porozumění emocím a myšlenkám ostatních lidí. Nicméně, i přes tyto pokroky, děti v tomto věku ještě nejsou plně schopny abstraktního myšlení.

Děti v tomto věku také začínají rozvíjet schopnost klasifikace, což je schopnost seskupovat objekty do kategorií na základě jejich podobnosti nebo určitých charakteristik, chápou koncept času, vzdálenosti, směru a délky. Děti v středním školním období umí rozlišovat světy fantazie od skutečného světa. „*Prozatím dítě nedokáže přemýšlet v jiné než konkrétní rovině a události, se kterými se dosud nesešlo, si neumí představit. Nicméně jistý posun v nakládání s poznatky nastává – narozdíl od předškolního věku již dítě zvládá posuzovat věci z více hledisek současně (např. z hlediska barvy, tvaru apod.), nikoli jen z jednoho nejnápadnějšího.*“ (Ptáček, a další 2013, s. 38) Dětem v tomto věku se také zlepšuje krátkodobá i dlouhodobá paměť (tamtéž).

3.5. Vliv rodinného prostředí

Rodinné prostředí hraje významnou roli v psychickém vývoji dětí ve věku 9–11 let. Významný vliv pak představuje rodinné prostředí i v rámci života dítěte na sociálních sítích, potažmo obecně na internetu. Rodinné prostředí připravuje základ pro chování dítěte ve vrstevnické skupině, příkladně tedy ve školním prostředí. S nástupem do školy děti s rodinou tráví mnohem méně času a rodiče na vývoj socializace svého dítěte už pouze dohlíží (Ptáček, a další 2013, s. 40). Nicméně, jejich role je stále klíčová, neboť ovlivňují hodnoty, postoje a přístup dětí k mezilidským vztahům.

„Příslušnost k rodině je součástí identity. Rodiče lépe svou aktivitou podporují potřebu seberealizace výběrem aktivit, které považují za důležité, a hodnocením. Sourozenci jsou stabilní součástí života dítěte a nabízí specifickou socializační zkušenost. Ve školním období je typická rivalita. Často tuto rivalitu ovlivňují rodiče, kteří mají tendenci děti srovnávat.“ (Ptáček, a další 2013, s. 40) Poskytování podpory a pozitivního prostředí v rodině může mít dlouhodobý pozitivní dopad na psychický vývoj dítěte a jeho schopnost efektivně se adaptovat na různé sociální situace.

Díky celkovému emočnímu vývoji, jak již bylo i výše v práci uvedeno, dovede dítě ve středním školním věku pochopit i určité postoje svých rodičů. To přispívá k lepší orientaci

v rodinném prostředí, především pak ve vztazích v rodině. „*Dovede to proto, že i o své rodině uvažuje na úrovni konkrétních logických operací a dovede lépe odhadnout pocity a postoje svých rodičů i sourozenců.*“ (Vágnerová, a další 2012, s. 313)

Rodiče jsou svými dětmi v tomto věku vnímáni jako vzor. „*Mohou být nejenom reálným modelem pro učení nápodobou či v rámci identifikace, ale i ideálem, jemuž by se dítě chtělo přiblížit, přestože je to zatím nemožné.*“ (Vágnerová, a další 2012, s. 314) Děti vnímají postoje rodičů, jejich názory, ale také konkrétní chování. Jejich chování a postoj k různým situacím, včetně jejich vztahu k sociálním sítím, tedy může mít významný vliv na formování chování a názorů dětí ve středním školním věku. Rodičovský vzor v oblasti používání sociálních médií a internetu obecně může ovlivnit, jak děti tyto platformy vnímají a jak se na nich chovají.

Mnoho rodičů svým dětem nastavuje pravidla, která se týkají digitálního prostředí. Tato pravidla patří mezi tři nejčastější zdroje hádek mezi dětmi a jejich rodiči. Výzkumy dokazují, „*že přístup rodičů k technologiím značně ovlivňuje budoucí přístup jejich dětí, potažmo míru digitálních rizik.*“ (Slussareff 2022, s. 47)

3.6. Digitální prostředí

Na začátku této části je potřeba říct, že současné děti ve věku 9–11 let se narodily již ve chvíli, kdy existovala většina sociálních sítí, kterými se tato diplomová zabývá. V dobu, kdy se tyto děti narodily, již většina populace vlastnila chytrý telefon, ve kterém měla připojení k internetu a tím pádem mohla platformy sociálních sítí navštěvovat pohodlně každý den odkudkoliv na světě.

Děti, které bude zkoumat tato diplomová práce, spadají do generace alfa. Jsou to děti narozené po roce 2010 (Radio Wave 2023). Tato skupina se narodila do digitálního věku a prožívá své dětství a dospívání ve světě digitálních technologií a sociálních médií. Pro tuto generaci je proto přirozené silné propojení s technologiemi, které ovlivňuje jejich způsob komunikace, zábavy a vzdělávání. Již od útlého věku mají přístup k chytrým telefonům, počítačům a internetu, což formuje jejich vnímání světa a sociálních vztahů (Cafolla 2023).

Dětem z této generace se často přezdívá iPadové děti¹¹, neboť první děti narozené do této generace přišly na svět ve stejný rok, kdy společnost Apple na trh uvedla první iPad (Cafolla 2023). Pojem iPadové dítě charakterizuje děti, které od útlého věku tráví čas na chytrém tabletu, potažmo využívají jinou chytrou elektroniku jako hlavní zdroj své zábavy. Tyto děti vykazují velmi krátkou dobu pozornosti a také silné známky závislosti na chytrých technologiích (Bechthold 2023).

4. Hlavní hrozby sociálních sítí pro děti

V této kapitole budou představeny některé z hrozeb, které se pojí k online prostředí a mohou tak zasáhnout i děti, které se pohybují na sociálních sítích. Ne všechny z hrozeb, které budou představeny v této kapitole, se týkají přímo dětského kolektivu. Pro účely výzkumu je však klíčové identifikovat největší, nejčastěji zastoupené, hrozby. Výzkum pak dále identifikuje, které z těchto hrozeb se vykytují v dětských úvahách o digitálním prostředí, potažmo které hrozby se týkají přímo jejich školního kolektivu. Kvalitativní zkoumání pak dokáže tyto hrzby více specifikovat a konkretizovat.

Jednotlivé hrozby, které budou dále představeny, byly zvoleny na základě výzkumu EU Kids online, který byl popsán výše v této diplomové práci. Výzkum mimo jiné zkoumal právě rizika, ale také možné příležitosti, které může online prostředí dětem přinést. Z výsledků výzkumu vyplývá, že 34 % českých dětí ve věku 9–16 let zažilo nějakou negativní zkušenost online v období jednoho roku před realizací výzkumu. Výzkum také poukazuje na roli genderu v rámci prožití negativní zkušenosti, přičemž výsledky ukazují, že dívky zažily online nějakou negativní zkušenost ve větší míře než chlapci (negativní zkušenost online prožilo 30 % chlapců a 38 % dívek). Podstatným výsledkem pro tuto práci a následnou empirickou část je také rozdělení dle věku. V České republice prožilo negativní zkušenost online 25 % dětí ve věku 9–11 let. Ve věkové skupině 12–14 let prožilo 35 % dětí negativní zkušenost online a tato statistika následně dále stoupá na 50 % dětí ve věku 15–16 let (Smahel, a další 2020 s. 45-46).

Dalším zdrojem, který sloužil pro vyhodnocení hrozeb, kterými se tato diplomová práce

¹¹ Z anglického iPad kids.

bude zabývat, je výzkum Global Online Safety Survey 2024: Worldwide od společnosti Microsoft. Tento výzkum probíhal za využití online dotazníkového šetření, které vyplnilo přes 16 tisíc respondentů z 17 států po celém světě.¹² Vzorek pro výzkum byl pak ve všech věkových kategoriích od 13 do 64 let. Výzkum zkoumal zkušenosti respondentů s 10 různými rizikovými faktory na internetu. Výsledky jako nejvýznamnější online hrozbu¹³ ukazují agresivní chování, např. kyberšikanu, projevy nenávisti nebo dokonce vyhrožování. Jako významné toto riziko označilo 69 % respondentů (teenagerů). Dále se mezi touto mladší věkovou skupinou vyskytují rizika sexuálního charakteru, toto riziko uvedlo 55 % respondentů (Microsoft 2023).

Z výše uvedených výzkumů tedy dále vyplývají jednotlivá rizika a hrozby, které budou popsány v této kapitole. Jednat se bude tedy např. o kyberšikanu. Z dětí, které se ve svém životě někdy se šikanou potýkaly, 14 % zažilo kyberšikanu (Smahel, a další 2020 s. 56). Z výzkumu České děti v kybersvětě (2019) vyplývá, že na 41 % respondentů se setkalo s určitou formou kybernetické agrese (Kopecký 2019, s. 22).

Podle stejného výzkumu byly zkoumány ještě další rizika, která mohou děti v online prostředí potkat. 13 % respondentů uvedlo, že někdy byli online oklamáni a přišli díky tomu o určitý finanční obnos. 10 % dětí se setkalo s krádeží osobních informací, např. jejich virtuální postavy (Kopecký 2019, s. 25). Na stejný problém ukazuje i výzkum EU Kids online, podle kterého se se zneužitím osobních informací setkalo 14 % českých dětí (Smahel, a další 2020, s. 70).

Výzkum České děti v kybersvětě poukazuje také na poměrně častou problematiku tzv. sharentingu¹⁴. „7,13 % dětí uvedlo, že rodiče nahráli na internet jejich fotografie či videa, ačkoli s tím děti nesouhlasily.“ (Kopecký 2019, s. 25) Tento výzkum také upozorňuje na sledování závadného videoobsahu. „Co se týče závadného videoobsahu – podíl dětí, které by cíleně vyhledávaly závadný videoobsah, je poměrně malý. Nicméně např. téměř 12 % dětí sleduje videa zobrazující osoby s poruchami příjmu potravy,

¹² Česká republika se tohoto výzkumu také účastnila. Výsledky tedy zahrnují i odpovědi českých respondentů, které byly však interpretovány na globální úrovni.

¹³ Pro tuto diplomovou práci jsou využita pouze rizika, která se nejčastěji prokazují u teenagerů.

¹⁴ Sharenting vyplývá z anglických slov „share“, tedy sdílet, a „parenting“, tedy rodičovství. Jedná se o fenomén, kdy rodiče sdílí informace o svých dětech online na sociálních sítích.

8,7 % videa zobrazující různé formy násilí, 8,6 % videa obsahující sebepoškození, 8,6 % videa zachycující šokující obsah (jatka, zabíjení zvířat apod.). Pornografii v prostředí YouTube sleduje minimum dětí (4 %).“ (Kopecký 2019, s. 20) Výzkum k diskuzi uvádí i statistiku, že 44 % dětí sleduje videa o extrémních sportech jako je např. parkour. Jedná se o velmi fyzicky náročný sport, který spočívá v běhu a skocích přes překážky. Na internetu se virálně šíří videa, kde lidé tento sport provádí v extrémních výškách bez zajištění a může se tedy jednat o obsah, který určitým způsobem vybízí k nebezpečnému chování (tamtéž).

4.1. Kyberšikana

Kyberšikana¹⁵, jak vyplývá z názvu, je šikana v digitálním prostředí. V rámci sociálních sítí je to velmi častý jev, který potkává děti a dospívající. „*Kyberšikana je jakékoliv chování, jehož záměrem je vyvést z rovnováhy, ublížit, zastrašit nebo jinak ohrozit oběť za pomoci moderních informačních technologií (zejména pak internetu nebo mobilního telefonu).*“ (Kožíšek, a další 2016, s. 62) Šikana v online prostředí má svá specifika. Útočník se může cítit povzbuzen svým publikem, které ho může v šíření nenávistného obsahu s účelem někoho zesměšnit nebo mu ublížit, podporovat. Dalším důležitým aspektem je pak anonymita. Lidé v online prostředí mohou snadněji skrývat svou identitu a mohou tak nenávistné zprávy, komentáře nebo jiný nenávistný obsah sdílet zcela anonymně. Anonymita může lidem dodat kuráž a odvalu, také může útočníky přesvědčit o tom, že mohou jednat mnohem agresivněji než v reálném životě (Kožíšek, a další 2016, s. 62-63).

„*Oběti šikany mohou zakoušet širokou škálu školních, emocionálních a sociálních problémů včetně zhoršeného prospěchu, záškoláctví, sociální úzkosti, nízkého sebevědomí, sebevražedných myšlenek/sklonů, duševních problémů, nepřátelských projevů vůči okolí a delikvence.*“ (Boyd 2017, s. 165) Výzkum EU Kids online zkoumal dopady kyberšikany podle věku. České děti ve věku 9–11 let, které zažily kyberšikanu, popsaly, že v 85 % případů byly alespoň trochu smutné, přičemž pětina všech dětí ve věku 9–16 let byla z kyberšikany opravdu hodně smutná (Smahel, a další 2020, s. 57–58).

Šikana se objevuje především v dětských kolektivech. Výzkum České děti v kybersvětě

¹⁵ Z anglického cyberbullying.

ukazuje statistiku, že v 30 % kyberšikany mezi českými dětmi je agresorem spolužák ze stejné třídy. V 16 % případů se pak jedná o bývalé kamarády šikanovaného dítěte (Kopecký 2019, s. 24).

4.2. Sexting, pornografie a kontakt s neznámými lidmi

Mezi další rizika, která děti na sociálních sítích mohou potkat patří sexting a seznamování. *„Sexting je složenina ze dvou slov „sex“ a „textování“ a znamená posílání textových zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem.“* (Muller 2014, s. 107) Podle výzkumu Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru (2017) se však sexting týká především starších dětí v pubertálním věku. S věkem také stoupá riziko vystavení obsahům se sexuální tematikou (Ševčíková, a další 2014, s. 103). 21 % českých dětí ve věku 9–11 let na internetu vidělo sexuální obrázky (Smahel, a další 2020, s. 90).

Nebezpečnější pro děti může být kontakt s cizími lidmi. Přes 26 % dětí od 7 do 17 let *„potvrdilo, že dostali od jiného uživatele či uživatelky internetu nabídku na setkání v reálném světě (uživatele neznali z reálného světa). Z pozvaných pak na schůzku dorazilo téměř 70 % dětí (5081 z 7274).“* (Kopecký 2019, s. 26) Ve zkoumané věkové skupině českých dětí pak 19 % uvedlo, že byly nebo jsou na internetu v kontaktu s nějakou neznámou osobou. 7 % z nich se s někým neznámým, koho poznali na internetu, setkali tváří v tvář (Smahel, a další 2020, s. 96).

4.3. Zneužití osobních údajů

Internet o svých uživateli sbírá nejrůznější informace. Bezpečnostní stránka této problematiky je dlouhodobě zdrojem diskuzí. Mezi druhy osobních údajů, která mohou být online zneužita, patří např. hesla k osobním účtům (Smahel, a další 2020, s. 69). Autoři Kožíšek a Písecký (2016) poukazují na to, že často hesla kradou právě blízké osoby, např. kamarádi. *„Jejich cílem je zvědavost a snaha o získání určitých typů informací.“* (Kožíšek, a další 2016, s. 37)

Nejčastějším druhem zneužití osobních údajů je virus nebo spyware. České děti však ve výzkumu EU Kids Online v otázce na zneužití osobních údajů také zmiňují např. excesivní útratu při hraní online her (Smahel, a další 2020, s. 69). Celkově se podle stejného výzkumu se zneužitím osobních údajů setkalo 14 % dotazovaných dětí. Ve věku 9–11 let se jedná

o 10 % (Smahel, a další 2020, s. 70–71).

4.4. Sharenting

Jak bylo zmíněno v úvodu kapitoly, přes 7 % dětí uvedlo, že jejich rodiče sdíleli na internet bez jejich souhlasu fotografie nebo video. Tomuto jednání náleží pojem sharenting. Problematika se věnuje *„rizikovému sdílení citlivých informací dětí v online prostředí jejich vlastními rodiči. Rodiče totiž v online prostředí o svých dětech sdílejí velké množství citlivých informací, které mohou být uživateli internetu různými způsoby zneužity. Zároveň si rodiče často neuvědomují, že mohou sdílením fotografie či videa dítěti v choulostivé situaci ublížit a způsobit mu komplikace v jeho současném či budoucím životě.“* (Kopecký, a další 2022, s. 1) Podle výzkumu Sharenting u českých rodičů (2022) je tímto způsobem na internetu nejčastěji sdílený obsah, který se týká dětí ve věku 10–13 let.

Rodiče, kteří sdílejí obsah, který obsahuje informace o jejich dítěti nebo fotografie či videa, však uvedli, že mají se sdílením tohoto obsahu negativní zkušenost. Mezi nejčastější patří negativní komentáře, zesměšňování a zneužití sdílených fotografií (Kopecký, a další 2022, s. 35).

4.5. Sledování závadného obsahu

Mezi obsah, který se dá označit za závadný, patří například obrázky a videa zobrazující a propagující poruchy příjmu potravy. Dále se jedná o obsah, ve kterém je zobrazené násilné chování nebo dokonce sebepoškozování (Kopecký 2019, s. 28). Za závadný obsah je považován také obsah, který vyobrazuje užívání drog (Smahel, a další 2020, s. 61).

Podle výzkumu EU Kids online (2020) se takto závažný závadný obsah objevuje především u starších dětí ve věku od 12 do 16 let. Tento výzkum se tedy na frekvence sledování a efekty závadného obsahu ptal pouze dětí v tomto věku.

Výzkum České děti v kybersvětě (2019) se zabýval obecněji tématy videí, která děti sledují na platformě YouTube, a to bez ohledu na věk dítěte. Nejčastěji děti sledují vtipná videa,

výzvy¹⁶ a hraní her¹⁷. Závadný obsah podle tohoto výzkumu sledují minimálně, i přesto ale téměř 12 % dětí sleduje na YouTube videa, která zobrazují osoby s poruchou příjmu potravy, téměř 9 % dětí sleduje násilná videa a také videa zobrazující sebepoškození. Více než 8 % dětí na této platformě sleduje odpuzivý a šokující obsah¹⁸ a 6 % dětí sleduje videa propagující terorismus (Kopecký 2019, s. 20).

Výzkum poukazuje také na rizikovost videí, která se na první pohled nemusí zdát jako škodlivý obsah. „*Velké procento dětí rovněž sleduje v online prostředí videa orientovaná na parkour/freerunning (44 %), což může být na jednu stranu pozitivní – jde o sportovní aktivity vyžadující trénink, sebekázeň, trpělivost, sebeovládání apod. Na druhou stranu celá řada videí obsahuje záběry vyloženě nebezpečné – parkur ve vysokých výškách (na komínech, střechách budov), skoky z vysokých výšek např. do bazénu apod.*“ (Kopecký 2019, s. 21)

4.6. Závislost a excesivní používání

Mary Aiken ve své knize *The Cyber Effect* (2017) popisuje, jak lidé inklinují k závislostnímu chování obecně, ale také ve spojitosti s internetem. V prvním desetiletí 21. století byla v USA provedena telefonní studie, která dokazovala, že 12,5 % dospělé populace žijící ve Spojených státech vykazuje problematické (závislostní) chování online (Aiken 2017, s. 60).

V případě internetového závislostního chování se v literatuře často setkáme s mnoha různými pojmy. Odlišovat by se měla závislost od méně závažného excesivního používání internetu. „*Nadměrné užívání internetu je takové, které způsobuje jedinci fyzické, psychické či sociální problémy – nejedná se pouze o kvantitu, tedy čas strávený u počítače, ale rovněž, a především o kvalitu užívání, která zároveň nemusí být nutně patologická. Naproti tomu závislost na internetu je takové používání, které splňuje kritéria patologie a které je již mimo vůli jedince tuto patologii zvládat.*“ (Ševčíková, a další 2014, s. 38)

Mezi obavami rodičů se často objevuje právě závislost na moderních zařízeních nebo konkrétních digitálních aktivitách. Se současnými dětmi je spojován strach, že budou

¹⁶ Z anglického „challenge“ videa.

¹⁷ Tomuto druhu videí se anglicky říká „Let’s play“ videa.

¹⁸ Např. videa, na kterých se zabíjí zvířata.

vyrůstat osamocení, odpojení od reálného světa (Heitner 2024, s. 18).

Případová studie, kterou provedl autor Mark Griffiths, „*dokládá, že nadměrné využívání sociálních sítí může mít podobu závislosti, protože jsou přítomny všechny její znaky včetně abstinčních příznaků, konfliktů s okolím a relapsu.*“ (Blinka 2015, s. 181) Právě sociální sítě nutí své uživatele několikrát za den vzít do ruky telefon a podívat se na aktuality, které tam přidávají jejich přátelé. Pokud uživatel na sociální síť přidává i vlastní obsah, pociťuje následně nutnost kontrolovat jejich vlastní úspěch¹⁹ (Anders 2021, s. 40-41).

¹⁹ Na většině sociálních sítí fungují tzv. „lajky“ nebo „to se mi líbí“, čímž uživatelé mohou reagovat na obsah, který se jim líbí.

EMPIRICKÁ ČÁST

Empirická část sestává z hloubkových rozhovorů, kterých se účastnily děti ve zkoumaném věku se svými rodiči. Rozhovor se soustředil na zkoumání využívání sociálních sítí v dětském školním kolektivu a na dopady využívání těchto platforem např. při budování vztahů v kolektivu. Výzkumná otázka pro tuto diplomovou práci byla formulována následovně: „*Jakým způsobem formují sociální sítě vztahy v kolektivu dětí ve věku 9–11 let?*“. Tato otázka byla stanovena na základě předchozích výzkumů, které se soustředí převážně na vliv sociálních sítí na starší děti, tedy především děti navštěvující druhý stupeň. Užívání sociálních sítí u mladších dětí je zkoumané zřídka.

Tato diplomová práce si klade za cíl doplnit stávající výzkumy zaměřující se na rizika využívání sociálních dětskými uživateli o poznatky, které se týkají nejen využíváním těchto platforem na individuální úrovni, ale také na dopady využívání těchto platforem v dětském školním kolektivu. Díky zvolené metodě tyto poznatky přispějí hlubšímu vhledu do této problematiky.

5. Metodologie

V původním plánu diplomové práce byla zvolena metoda skupinového rozhovoru, tedy focus group. Tato kvalitativní metoda měla být doplněna kvantitativním dotazníkovým šetřením, které by zodpovědělo výzkumnou otázku pohledem rodičů dětí ve věku 9–11 let. V průběhu psaní této práce se však především díky kapacitním důvodům projevila metoda jako nevhodně zvolená. S ohledem na výzkumnou otázku se sice tato metoda k výzkumu hodila, avšak vzhledem k rozsahu diplomové práce a ke kapacitním možnostem při náboru respondentů nebylo možné zajistit dostatečné množství skupin k rozhovoru, které by bylo zapotřebí k poskytnutí dostatečných podkladů k následné analýze. Pro zachování výzkumné otázky a splnění účelu výzkumu byla tedy nakonec zvolena metoda hloubkových rozhovorů. Těchto rozhovorů se zúčastnily děti vždy v doprovodu svých rodičů, čímž bylo zajištěno, aby výzkum zahrnul i jejich postoj k problematice.

Pro výzkum byla zvolena metoda interpretativní fenomenologické analýzy, která umožňuje detailní zkoumání osobních zkušeností a prožitků respondentů se zkoumaným fenoménem.

5.1. Cíle

Cílem tohoto výzkumu je odhalit vztah mezi dětmi ve věku 9–11 let a jejich používáním sociálních sítí s důrazem na jejich interakce ve školním prostředí. Studie klade důraz na vliv sociálních sítí na vzájemné vztahy v dětském kolektivu a komunikaci mezi jednotlivými členy skupiny. Dalším cílem výzkumu je analyzovat možné negativní jevy, jako je kyberšikana či závislost na digitálních médiích. Možné negativní jevy, se kterými se děti na sociálních sítích potýkají, jsou popsány v teoretické části této práce.

Výzkum je zaměřen na porozumění způsobům, jak děti ve věku 9–11 let využívají sociální sítě, jaké druhy obsahu konzumují a případně sdílejí, a jaké role sociální sítě hrají ve formování jejich sociálních vazeb. Dále se výzkum pokusí identifikovat rizika spojené s používáním sociálních sítí dětmi. Výsledky výzkumu pak mohou sloužit jako podklad pro doporučení rodičům a pedagogům ohledně efektivní podpory dětí v digitálním prostředí.

5.2. Vymezení problému

Pro vhodné formulování výzkumné otázky byl nejprve vymezen výzkumný problém. Tento postup popisuje jako vhodnou variantu Punch (2008). Tato práce se zabývá problematikou využívání sociálních sítí dětmi ve středním školním věku, tedy ve věku 9–11 let. V teoretické části této práce jsou uvedeny statistiky, které jasně napovídají tomu, že tyto děti využívají sociální sítě i přes bezpečnostní věková omezení, která má většina platforem sociálních médií nastavena na 13 let.

S ohledem na tuto skutečnost je nutné kriticky nahlížet na statistiky o věkovém rozložení uživatelů sociálních sítí. Překážka věkového limitu není dostatečná, dá se velmi snadno obejít. Dosavadní výzkumy pak napovídají tomu, že děti si profily na sociálních sítích zakládají často bez vědomí rodičů. *„Děti si mohou založit další profily, které vytvoří na kamarádově počítači, pod falešným jménem, které zná jenom ten kamarád. Žádný rodič není vševědoucí. Děti mohou prostřednictvím těchto dalších účtů komunikovat nevhodným či ne zcela bezpečným způsobem, aniž o tom rodič vůbec ví.“* (Muller 2014, s. 79)

Současná generace dětí ve věku 9–11 let se již narodila do plně digitální doby, většina z těchto dětí je skrze profily svých rodičů součástí sociálních sítí od úplného narození. Součástí života těchto dětí jsou již od velmi útlého věku chytré digitální technologie.

Věkové rozmezí 9–11 let bylo zvoleno především proto, že tato skupina ve spojitosti s užíváním sociálních sítí není více zkoumána. Většina výzkumů se zaměřuje na teenagery, kteří projevují vyšší míru užívání těchto platforem. Rizika, která se s aktivitou na sociálních sítích pojí, se však týkají i těchto mladších dětí.

Statistiky ukazují, že „české děti dostávají svůj první telefon tradičně v prvních ročnících základní školy, nejčastěji mezi sedmým a desátým rokem věku.“ (Slussareff 2021) Mnoho dětí v dnešní době pak jako první telefon již běžně dostává chytrý telefon s přístupem na internet. S tím pak přichází i aktivita na sociálních sítích. Některé sociální sítě jsou však dětmi využívány již mnohem dříve. Jedná se například o aplikace YouTube nebo YouTube Kids, které byly taktéž popsány v teoretické části v kapitole 2.1.

Charakteristickým rysem dětí ve věku 9–11 let je také začlenění do školního kolektivu. Je předpokládáno, že právě školní kolektiv bude jakýmsi spouštěčem pro častější aktivitu dětí na sociálních sítích. V některých kolektivech může být dokonce spoluúčast v online aktivitách stěžejním bodem, aby dítě z kolektivu nebylo vyloučené. To je hlavní problém, který zkoumá tato diplomová práce.

Na základě specifikace výzkumného problému byla hlavní výzkumná otázka formulovaná „*Jakým způsobem formují sociální sítě vztahy v kolektivu dětí ve věku 9–11 let?*“. Vedlejší výzkumné otázky zní:

1. „*Jaká rizika s sebou nese využívání sociálních sítí v dětském kolektivu pohledem dětí a rodičů?*“
2. „*Jakým způsobem jsou využívána sociální média dětmi ve věku 9–11 let?*“
3. „*Jakým způsobem přistupují rodiče dětí ve věku 9–11 let k nastavování pravidel s ohledem na využívání sociálních sítí?*“
4. „*Jakou roli v úvahách rodičů o využívání sociálních sítí dětmi hraje právě kolektiv?*“

5.3. Výzkumný vzorek

Při náboru participantů do výzkumu bylo osloveno širší okolí autorky této diplomové práce, přičemž se výzkumu nezúčastnil nikdo z blízké rodiny. S účastí ve výzkumu souhlasilo 6 dvojic rodič-dítě. Jedná se přitom o děti, které nenavštěvují stejné základní školy, a tedy se nevyskytují ve stejných kolektivech dětí. Mezi kritéria pro výběr participantů patřil

především věk, následně pak již zmíněné začlenění do různých kolektivů. Vzhledem k tomu, že se výzkum soustředil na zkoumání role sociálních sítí v dětském kolektivu, nebylo podmínkou účasti ve výzkumu aktivní využívání sociálních sítí. V případě, že některý z participantů nevyužíval žádné sociální sítě, byl rozhovor směřován především na kolektiv, ve kterém se dítě nachází, s důrazem na využívání sociálních sítí ostatními vrstevníky ze třídy.

Podle autorů, kteří se zabývají interpretativní fenomenologickou analýzou, je vhodný počet respondentů pro magisterské práce mezi třemi a šesti. Autoři Smith, Flowers a Larkin pak udávají tři respondenty jako ideální počet, aby se zajistilo, že každý rozhovor bude rozebrán detailně. Zároveň při tomto počtu vznikne prostor pro porovnání jednotlivých rozhovorů mezi sebou pro rozdílnosti a podobnosti mezi nimi. Obecně však doporučují pro tuto metodu mezi čtyřmi a deseti participanty (Smith, a další 2009, s. 51–52).

Pro tuto diplomovou práci bylo zvoleno 6 rozhovorů. Tyto rozhovory probíhaly vždy s dětmi a jejich rodiči současně. Celkově se výzkumu účastnili 4 chlapci a 2 dívky. V 5 ze 6 případů byla doprovodem matka, pouze v jednom případě se rozhovoru účastnil otec. Rodiče se sami rozhodli, kdo se výzkumu s dítětem bude účastnit podle časové kapacity v rodině. Věkové rozložení mezi respondenty bylo následovné: 2 respondenti ve věku 9 let, 3 respondenti ve věku 10 let a 1 respondent ve věku 11 let. Všichni respondenti pochází buďto ze Středočeského kraje nebo z hl. m. Prahy.

Tabulka 1 - údaje o participantech

participant	doprovod	věk	pohlaví	délka rozhovoru
A	Matka	11 let	Chlapec	28 minut
B	Matka	10 let	Chlapec	42 minut
C	Matka	10 let	Dívka	51 minut
D	Matka	9 let	Dívka	40 minut
E	Otec	9 let	Chlapec	39 minut
F	Matka	10 let	Chlapec	58 minut

Mimo zmíněných 6 rozhovorů byla ještě před nábořem participantů provedena pilotáž výzkumu. „*Pilotní studie může vést k modifikaci celého plánu výzkumu, popř. ke změně či úpravě výzkumných metod.*“ (Zháněl, a další, 2014 s. 33) Autorka k pilotáži využila blízkého rodinného příslušníka ve věku 10 let. Cílem pilotáže bylo otestovat otázky, jejich náročnost a pořadí a také vyzkoušet, zda jsou pro výzkum vhodně zvolené kreativní metody. Tento rozhovor nebyl nijak zaznamenán a výstupy z rozhovoru nejsou zahrnuty do výsledků výzkumu. Pilotní studie bude více popsána v kapitole 5.4.2.

5.4. Hlubkový rozhovor

Mezi hlavní kvalitativní metody se řadí mimo jiné interview, tedy rozhovor. Tato metoda byla zvolena i pro tuto diplomovou práci pro svou hlavní výhodu, kterou je možnost hlubokého porozumění konkrétní zkušenosti (Hendl 2023, s. 48-49). Data, která jsou výstupem hlubkového rozhovoru, jsou především jeho transkripce.

Při kvalitativním dotazování je důležité dbát pozornosti u mnoha rozhodnutí, která se týkají např. vhodného zvolení „*obsahu otázek, jejich formy i pořadí. Dále se musí uvážit možná délka rozhovoru.*“ (Hendl 2023, s. 172) Je třeba myslet i na detaily, které je potřeba mít ujasněné již před zahájením rozhovoru, jedná se např. o začátek a konec rozhovoru. „*Na začátku dotazování je nutné prolomit případné psychické bariéry a zajistit souhlas se záznamem. Také zakončení rozhovoru je jeho důležitou součástí.*“ (Hendl 2023, s. 173) Na konci rozhovoru může výzkumník od respondenta získat mnohé cenné informace, které se daného tématu týkají.

Velmi důležitým aspektem u kvalitativního dotazování je způsob kladení otázek. „*Otázky v kvalitativní interview by měly být skutečně otevřené, neutrální, citlivé a jasné. Základní snahou při vymyšlení otázek je minimalizovat vnucování určitých odpovědí samou formulací otázky.*“ (Hendl 2023, s. 175) Stejný autor tamtéž také uvádí, že nejsou žádná pevná pravidla, jak by za sebou měly být jednotlivé otázky v hlubkovém rozhovoru řazeny. Pořadí otázek je nutné zvolit vhodně pro zkoumanou problematiku. Ve výzkumu této diplomové práce bylo pořadí otázek mírně změněno na základě výše zmíněné pilotáže rozhovoru. Pořadí otázek se však mírně lišilo u každého respondenta.

Pro dotazování ve výzkumu této diplomové práce byla zvolena konkrétněji metoda polostrukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Tento rozhovor umožňuje

modifikovat otázky dle potřeby konkrétních respondentů. Polostrukturovaný rozhovor probíhá tzv. s návodem, který obsahuje jakousi kostru rozhovoru, tedy otázky, které by se měly položit všem respondentům. „*Je na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Zůstává mu i volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace. Rozhovor s návodem dává tazateli možnost co nejvýhodněji využít čas k interview.*“ (Hendl 2023, s. 180–181)

Návod, který byl sestaven pro tento výzkum sestává z několika hlavních okruhů, které jsou s respondenty probrány. Jak již bylo zmíněno výše, otázky byly seřazeny i na základě pilotní studie, aby byla konverzace s respondenty plynulá. Součástí rozhovoru jsou i kreativní metody, které budou více představené v následující kapitole 5.4.1. V tabulce 2 jsou uvedena témata a jednotlivé otázky, tedy návod, podle kterého byly rozhovory vedeny.

Tabulka 2 - návod k rozhovoru

OKRUH	OTÁZKY
Úvod	<ol style="list-style-type: none"> 1. Řekneš mi, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější aktivity, když nejsi ve škole? 2. Používáš nějakou chytrou elektroniku? A co tvoji spolužáci? Nosíš s sebou telefon do školy? 3. Víš, co jsou to sociální sítě? (<i>viz kreativní metoda A</i>) Jaké z nich máš nejraději? Co tam děláš? Jak často je používáš? 4. Sdílíš někdy na tyto aplikace i vlastní obrázky nebo videa? Proč ano a proč ne?
Kreativní metoda A	Dítěti je předložen obrázek mobilního telefonu a obrázky aplikací sociálních sítí. Dítě vkládá do telefonu ty aplikace, které zná. Následně v telefonu nechá jen ty aplikace, které samo využívá.
Kolektiv I.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Používáš tyto aplikace na komunikaci se svými kamarády? 2. Bavíte se s kamarády ve škole o tom, co na těchto aplikacích děláte? 3. Mají ostatní děti ze třídy ty stejné aplikace? Co tam dělají ostatní? Je i někdo, kdo sociální sítě nemá?

	<p>4. Myslíš si, že sociální sítě by mohly mezi dětmi někdy způsobit hádku?</p> <p>5. Stala se někdy taková hádka i u vás ve třídě? Jak jste to řešili?</p>
Rizika	<p>1. Stalo se někdy tobě nebo někomu ze třídy něco ošklivého na sociálních sítích?</p> <p>2. Jsou podle tebe sociální sítě bezpečné nebo nebezpečné místo?</p>
Kreativní metoda B	<p>Sledování obsahu na telefonu v reálném čase – prosba, zda by dítě ukázalo, na co nejraději kouká, když využívá aplikace sociálních sítí. V průběhu sledování dítě komentuje obsah, který vidí.</p>
Společná část <i>Odpovídá rodič i dítě</i>	<p>1. Bavíte se spolu někdy o sociálních sítích?</p> <p>2. Řešíte spolu, co tam děláš?</p> <p>3. Řešili jste někdy nějaký problém? Souvisel problém s ostatními spolužáky?</p> <p>4. Máte nastavené nějaké zásady, kterými se musíš řídit, když využíváš sociální sítě?</p> <p>5. Pohádali jste se někdy kvůli sociálním sítím?</p>
Kreativní metoda C	<p>Dítěti jsou předloženy medailonky smyšlených dětí. Medailonky obsahují informace o oblíbených aktivitách dítěte a také informace o jejich technologickém zázemí a o jejich přístupu k sociálním sítím. Dítě je požádáno, aby seřadilo modelové děti podle toho, kdo podle něj bude mít nejvíce kamarádů.</p>
Kolektiv II. <i>Na základě kreativní metody C</i>	<p>1. Podle čeho jsi takto děti seřadil? Podle čeho ses rozhodoval?</p> <p>2. Jsou u vás ve třídě oblíbenější děti, které mají vlastní telefon? Nebo děti, které mají sociální sítě?</p> <p>3. Myslíš si, že by to seřadily stejně jako ty i ostatní děti ze třídy?</p>
Rodič <i>Odpovídá pouze</i>	<p>1. Vnímáte s ohledem na aktivitu svého dítěte na sociálních sítích nějaká rizika?</p> <p>2. Kdy začalo být vaše dítě aktivní na sociálních sítích?</p>

<i>rodič, dítě mezitím pracuje na kreativní metodě C</i>	<ol style="list-style-type: none"> 3. Kontrolujete nějak aktivitu svého dítěte na sociálních sítích? 4. Řešíte někdy aktivity svých dětí na sociálních sítích s ostatními rodiči dětí ze třídy? Případně s třídním učitelem? 5. Využíváte systémy rodičovské kontroly? 6. Jaký argument je pro vás hlavní, když máte dítěti dovolit využívání sociálních sítí? 7. Myslíte si, že jsou sociální sítě pro děti bezpečné nebo nebezpečné místo?
--	---

Rozhovor byl nejprve započat úvodním představením autorky této diplomové práce. Současně byla představena pravidla rozhovoru. Tato pravidla byla i zanesena do podpisového dokumentu s informovaným souhlasem²⁰, kde doprovázející rodič svým podpisem uděloval souhlas mimo jiné:

- s poskytnutím rozhovoru a dalších souvisejících informací;
- se zpracováním osobních údajů za účelem zhotovení diplomové práce;
- s nahráváním rozhovoru a jeho následným zpracováním.

Pravidla, kterými se dotazování a následné zpracování odpovědí řídí, a se kterými byli seznámeni respondenti rozhovoru, jsou následovná:

- Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude záznam odstraněn.
- Transkripce rozhovoru bude přístupná pouze komisi u obhajoby diplomové práce. V textu práce budou využity úryvky rozhovoru.
- Respondent má právo rozhovor kdykoliv v jeho průběhu ukončit.
- Odpovídat na pokládané otázky je dobrovolné. Respondent může odmítnout odpovídat na jakoukoliv otázku.
- Neexistují správné a špatné odpovědi.

Rozhovor byl členěný do několika částí, které byly prokládané nebo doprovázené kreativními metodami. V první části rozhovoru odpovídalo především dítě, rodič však mohl

²⁰ Náhled informovaného souhlasu je v přílohách této diplomové práce.

do diskuze kdykoliv vstoupit. Aktivní účast v rozhovoru se pak od rodiče očekávala v okruhu *Společná část* a v okruhu *Rodič* (viz tabulka 2).

5.4.1. Kreativní metody

V rozhovoru bylo využito několika kreativních metod, hravých úkolů, jejichž účelem bylo navodit přátelskou atmosféru pro dítě a zároveň zajistit, aby rozhovor pro odpovídající dítě nebyl příliš strojený a nudný. Současně kreativní metody posloužily i jako nástroj pro udržení pozornosti. Kreativní metody výzkumu rozšiřují naše porozumění a umožňují objevování alternativních pohledů na problémy. Jejich význam spočívá v schopnosti otevřít nové cesty k poznání a interpretaci dat (RECOMS).

Po úvodním seznámení se s pravidly rozhovoru následovalo seznámení s autorkou práce. Pro navození přátelské atmosféry proběhlo představení hry: „*Také ještě chodím do školy, a tak jsem si říkala, že se seznámíme tak, že každý řekne 3 věci, které rádi děláme, když nejsme ve škole.*“ Autorka práce mezi třemi aktivitami uvedla sport, čtení knih a záměrně na posledním místě uvedla, že natáčí videa, která následně zveřejňuje na sociální sítích. Cílem této seznamovací hry bylo nejen uvolnění atmosféry, ale také možné zjištění, zda děti uvedou ve svých volnočasových aktivitách i chytrá zařízení nebo přímo sociální sítě.

Brzy následovala *kreativní metoda A*, která zahrnovala obrázek mobilního telefonu a obrázky aplikací sociálních sítí. Tato metoda byla zahrnuta na základě pilotní studie. Sloužila především jako pomůcka pro děti k vizualizaci položené otázky. Obrázky následně zůstaly po celou dobu rozhovoru na stole a děti s nimi tak mohly operovat i při vysvětlování svých postojů například k bezpečnosti nebo mohly názorně ukazovat, jaké aplikace využívají jejich spolužáci.

Obrázek 1 - kreativní metoda A: mobilní telefon

Kreativní metoda B, při které děti ukazují obsah, který konzumují ve svém telefonu, měla sloužit jako zpestření rozhovoru a také jako návod pro děti, aby dokázaly přesněji popsat, potažmo ukázat, co je na sociálních sítích baví a co se jim naopak nelíbí. Tato metoda byla po pilotní studii označena za volitelnou, a nakonec nebyla využita ani v jednom z rozhovorů.

Děti si s sebou na rozhovor mobilní telefon nebraly, popřípadě jej měly vypnutý a nechaly zařízení např. v autě.

Závěrem rozhovoru byla *kreativní metoda C*, která tematicky navázala na kolektiv dotazovaného dítěte. Dětem byly předloženy 3 medailonky různých dětí. Bylo jim avizováno, že se jedná o děti v jejich věku a děti byly požádány, aby si představily, že s nimi tyto modelové děti chodí do třídy.

Chlapcům byly předloženy 3 chlapecké medailonky (obr. 2) a dívkám byly předloženy 3 dívčí medailonky (obr. 3). To proto, že děti v tomto věku tíhnou ke skupinám se stejným pohlavím (Ptáček, a další 2013, s. 42). Medailonky obsahují informace nejen o volnočasových aktivitách, které modelové děti rády provozují, ale jsou zde popsány i informace o jejich technickém zázemí, např. zda mají svůj vlastní telefon nebo zda jsou aktivní na sociálních sítích.

Dotazované děti byly požádány, aby na základě těchto medailonků seřadily modelové děti podle jejich popularity ve třídě, tedy podle toho, kdo bude mít nejvíce, respektive nejméně přátel. Cílem této metody bylo získat představu o tom, jak konkrétní dítě nahlíží na popularitu obecně, ale také metoda nastínila, jak to funguje v konkrétním kolektivu, ve kterém se dítě nachází. Doplňující dotazy pak pomohly celou problematiku ještě více rozvést.

Obrázek 2 - kreativní metoda C: medailonky chlapci

Obrázek 3 - kreativní metoda C: medailonky dívky

5.4.2. Pilotní studie

Jak již bylo zmíněno výše, pilotní studie byla provedena s blízkým rodinným příslušníkem autorky této práce. Cílem pilotáže bylo zajistit hladší návaznost otázek. Mimo jiné byla díky pilotáži přidána *kreativní metoda A*. Jako problém se totiž u dotazovaného dítěte projevilo, že neznalo pojem sociální sítě, přestože je aktivně využívalo.

Přestože se tato diplomová práce soustředí především na platformy sociálních sítí, kde děti konzumují obsah, tedy YouTube, TikTok, Instagram a Facebook, na základě pilotáže se v rámci dotazů na kolektiv projevilo jako přínosné zařadit i další platformy sociálních sítí. Autorka práce se nakonec rozhodla zařadit i komunikační platformy WhatsApp a Messenger. Dále pro případné využití i aplikace Snapchat a BeReal.

Obrázek 4 - kartičky s emocemi

V rámci pilotní studie se také jevilo užitečné pro ostýchavé či uzavřené děti využít pomocné materiály k popisu emocí (obr. 4). Byly tedy připraveny kartičky s obrázky smajlíků a popisem různých reakcí. Tato pomůcka byla libovolná, byla využita následně pouze dvakrát, přičemž jednou díky zvědavosti dotazovaného dítěte a podruhé díky citlivosti tématu a zmiňované ostýchavosti. Tato metoda také výrazně přispěla emoční pohodě ve chvíli, kdy se rozhovor týkal citlivých témat, např. konkrétních problémů na sociálních sítích, se kterými se dítě potýká.

Jak bylo popsáno v předchozí kapitole, *kreativní metoda B* se projevila jako příliš invazivní. Vlastní mobilní telefon je pro dítě symbolem soukromí, které ve většině případů respektují i vlastní rodiče. Cílem výzkumu nebylo narušit tento soukromý prostor. Kreativní metoda se tak v rámci pilotáže neosvědčila, byla však ponechána v návodu k rozhovoru pro případné využití. Metoda nebyla využita ani jednou, přičemž v mnoha případech to bylo kvůli tomu, že si s sebou děti k rozhovoru telefon ani nedonesly.

5.5. Interpretativní fenomenologická analýza (IPA)

Metoda fenomenologické analýzy výzkumníkovi umožňuje zaměřit se do hloubky na osobní

zkušenost s tématem. „*Fenomenologické zkoumání usiluje o popis a zachycení základních významů lidské zkušenosti. Cílem je zodpovědět otázku: Co znamená daná zkušenost? Tato zkušenost se může týkat osamocení, deprese, může se týkat vztahu k jinému člověku, nebo zkušenosti členství v nějaké organizaci nebo skupině.*“ (Hendl 2023, s. 288) V případě této diplomové práce se výzkum týká zkušenosti dětí se sociálními sítěmi v dětském kolektivu.

Výzkumník by měl být v případě fenomenologického zkoumání citlivý, empatický, v rámci rozhovoru by se měl snažit nabídnout chápající pohled a navodit tak spojení s respondentem. Před zahájením zkoumání by měl výzkumník určit své osobní zkušenosti se zkoumanou problematikou, popř. představy o této problematice (Hendl 2023, s. 287-288). Aspektem jsou také osobní zkušenosti se zkoumanou skupinou, kterou v tomto výzkumu představují především děti. Výzkumník by si měl „*uvědomit všechny své osobní apriorní představy (včetně zaujatosti, předsudků a subjektivních teorií) o objektu zkoumání a vyloučit je.*“ (Hendl 2023, s. 288)

Někteří autoři však interpretativní fenomenologické zkoumání odlišují od čistě fenomenologického přístupu právě způsobem nahlížení na výzkumníkovu osobní zkušenost. „*Výzkumníkovy prekoncepce nejsou v IPA vnímány jako něco, co by mělo být eliminováno či usměrněno, jsou naopak nezbytné k tomu, aby byl vůbec schopen zformulovat, jaký význam pro účastníka jeho zkušenost má.*“ (Koutná Kostínková, a další 2013, s. 11) Tito autoři dále uvádí, že čtenář následně vždy rozezná, jakým způsobem výzkumník k interpretaci přistupoval, potažmo jakým způsobem při analýze přistupoval k problematice. K úkolům výzkumníka však náleží, aby zpracováním výsledků toto odlišení umožnil.

Nejčastější metodou sběru dat v IPA je polostrukturovaný rozhovor, který umožňuje respondentům volně vyjadřovat své názory a reflektovat své pocity a myšlenky. Tímto způsobem může výzkumník zachytit nečekané aspekty fenoménu, které by při přípravě rozhovoru nebyly zřejmé. Zásadní je, aby respondent měl dostatek prostoru a svobody směřovat rozhovor k tomu, co považuje za významné. Výzkumník však může otázkami rozhovor držet co nejvíce u zkoumaného tématu (Koutná Kostínková, a další 2013, s. 15).

Pro analýzu dat v IPA slouží doslovné přepisy proběhlých rozhovorů. Autoři Larkin, Flowers a Smith přitom informují, že může být velice přínosné transkripci rozhovorů přečíst

hned několikrát, neboť výzkumník při každém čtení může dojít k novým poznatkům. Významné části rozhovoru jsou při analýze okomentovány a vyznačeny. Tyto komentáře pak slouží k lepší orientaci při dalším čtení.

Při druhém čtení jsou pak pojmenovány jednotlivé tematické okruhy, které se v rozhovoru nachází. Nalezená témata mohou být v průběhu jednoho rozhovoru opakována, a tím pádem se jedno téma bude vyskytovat ve více částech rozhovoru. Takto se analyzuje každý provedený rozhovor, následně se hledají podobnosti a souvislosti mezi tématy a reakcemi napříč všemi rozhovory, které jsou součástí výzkumu (Smith, a další 2009, s. 66–76).

5.6. Etika výzkumu s dětmi

Děti jsou zranitelnou skupinou, ke které se musí přistupovat velmi citlivě. Výzkum této diplomové práce se řídil několika pravidly, přičemž některá z nich byla již výše popsána. Tato pravidla, nebo také etické zásady výzkumu popisuje například Hendl (2023) ve své knize Kvalitativní výzkum:

1. Souhlas s účastí ve výzkumu byl získán pomocí podpisu informovaného souhlasu. V případě výzkumu s nezletilými za ně souhlas s výzkumem udělil zákonný zástupce, který se tohoto výzkumu taktéž účastnil.
2. Respondenti byli poučeni, že nemusí odpovídat na otázku, když z jakéhokoliv důvodu nebudou chtít. Taktéž byli poučeni o možnosti ukončit rozhovor dříve.
3. Výzkum byl plně anonymní. Do přepisu rozhovorů se nedostala žádná jména ani jiné citlivé informace.

Dále bylo pro emoční pohodu v průběhu výzkumu využito několika kreativních technik výzkumu, které jsou popsány v kapitole 5.4.1., přičemž se v tomto případě jednalo především o kartičky emocí. Tyto kartičky byly zahrnuty, aby bylo dítěti umožněno snadněji popsat své emoce související s citlivými tématy, která se v rozhovoru mohla otevřít.

V každém provedeném rozhovoru v této diplomové práci byl také vyhrazen dostatečný prostor, aby kladli otázky i samotní respondenti. Mnoho z dotazovaných rodičů tento prostor využilo pro otázky týkající se bezpečnostních opatření na sociálních sítích. Na konci každého rozhovoru bylo také vždy nabídnuto poskytnutí informací o pokračování výzkumu.

6. Výsledky výzkumu

V této kapitole budou již představeny výsledky výzkumu, který byl popsán v kapitole 5. Kapitola je členěna do větších celků, která zahrnují témata identifikovaná při analýze.

Tabulka 3 - přehled identifikovaných témat

Hlavní téma	Specifikace	Komentář
Rizika	Rizika týkající se kolektivu	Vyloučení z kolektivu
		Nátlak od vrstevníků
		Prostor pro šikanu
		Sdílení obsahu bez souhlasu
		Rozdělení / digitální propast
	Obecná rizika sociálních sítí	Nevhodný obsah
		Závislost
		Kontakt s cizími lidmi
		Digitální stopa
Výhody	Výhody týkající se kolektivu	Propojení s kamarády
		Vzájemná pomoc
	Pohledem rodičů	Zdroj motivace
Uživatelské návyky	Způsoby využívání sociálních sítí	Aktivní přidávání obsahu
		YouTube = první aplikace
		Anonymita
		Chatování se spolužáky

Bezpečnost	Rodičovská kontrola	Pomocí softwaru mobilního telefonu
		Fyzická kontrola telefonu
	Rodinná pravidla	Omezení aplikací
		Věková hranice = nesmyslné opatření
	Další zásady	Anonymita
		Ochrana osobních dat
	Argumenty pro využívání sociálních sítí	Vyzrállost
		Nátlak v kolektivu

V tabulce č. 3 je možné vidět přehled tematických celků, které jsou následně více specifikovány. V posledním sloupci jsou pak vidět jednotlivé komentáře. Tato tabulka představuje základní přehled zjištění provedeného výzkumu. Tato témata budou probrána v následujících kapitolách.

V úvodu je jistě také důležité s ohledem na téma zkoumání, představit způsoby, jakými dotazované děti využívají sociální sítě. Všechny dotazované děti vykazují aktivitu na sociální síti YouTube, a to již od velmi útlého věku. Všechny dotazované děti mají vlastní chytrý telefon, na kterém mají zpravidla právě aplikaci YouTube, přičemž však dvěma dotazovaným dětem tato aplikace nefunguje v důsledku rodičovských opatření v jejich telefonu. Jeden dotazovaný má sice chytrý telefon, ale telefon je již starý a nedovoluje tak dítěti využívání jakýchkoliv platforem sociálních sítí.

Obsah na sociálních sítích však konzumují všechny dotazované děti, ať už u sebe na svém vlastním zařízení, nebo na zařízení přátel, rodičů či např. starších sourozenců. Některé z dětí využívají i jiné sociální sítě, resp. mají vytvořený profil i na dalších platformách (např. Facebook, TikTok, Instagram a Snapchat). Všechny děti se však v aplikacích sociálních sítí orientují velmi dobře, aplikace poznávají a umí je i pojmenovat.

Nejčastěji využívanou sociální sítí je tedy YouTube, který je často aplikací, kterou děti začínají využívat již jako batolata. Jak uvádí rodič participantky C: *„No, když tahle doba je hrozně zrychlená... Jako třeba vlastně předtím jsme jim občas pustili něco na YouTube na televizi, a to bylo teda klidně třeba od toho roku a půl věku.“* Rodiče tuto aplikaci často využívají, aby děti zabavili ve chvíli, kdy se jim nemohou plně věnovat a potřebují dětem vymyslet program. *„No YouTube, samozřejmě pouštěli jsme pohádky, my jsme měli tablet vlastně předtím, jako menší měl tablet, tak když jsme někam jeli, protože mám babičku 350 kilometrů daleko, takže ten tablet jsme měli relativně brzy.“* uvádí rodič participanta A.

I s ohledem na nejvyužívanější platformu je z odpovědí respondentů zřejmé, že nejraději sledují videa, a to i v jiných formátech než na platformě YouTube. Participant B na otázku *„Dokážeš mi popsat i co nejraději děláš na těch dalších aplikacích?“* odpovídá: *„No tak tadyto třeba (Whatsapp) jako jenom na psaní a tak. S kamarádama a s mámou a tátou. No TikTok ten skoro nepoužívám už. Teda vůbec no teďkon. Ale teď už je lepší YouTube. A Instagram, ten používám i jako YouTube no, tam jsou takový videa jako “shorty”.“*, rodič participanta F také doplňuje: *„A kouká na ty videa, oni koukají třeba na nějaký hry nebo prostě jak tam jezděj ty autíčka nebo třeba na Bábu Granny²¹. Anebo na YouTubera, toho Taryho²². To jste sledovali taky!“*.

Participant A a B v rozhovoru uvedli, že mají založené profily i na dalších sociálních sítích, přičemž participant A si profil založil za pomoci rodičů, avšak na této platformě, konkrétně je řeč o aplikaci Facebook, zachovává anonymitu. *„Říkám, to přišel za mnou jenom kvůli nějaký hře a teď si tam ještě kouká na nějaké ty videa, které tam jsou. Jo, a má tam anonymní profil, já jsem nechtěla, aby tam měl fotku a nechtěla jsem, aby tam měl jméno, protože jako Facebook je od... snad 15 let?“* uvádí rodič participant A. Participant B si sociální sítě založil sám, přičemž přiznal, že musel zfalšovat věk. Rodič participanta B nevěděl, že na sociálních sítích existuje věkové omezení. Na tuto informaci reagoval následovně: *„Nevíme, že to má bejt až od třinácti! A že si to tam nějak nainstaloval, to taky nevím teda jak.“*

²¹ Granny je strašidelná videohra. Rodič se v tomto případě odkazuje na tzv. let's play videa, kde hráči této hry dokumentují své herní zážitky a postupy.

²² Tary je sportovní YouTuber, který se věnuje parkuru. Točí také zábavná videa, která jsou cílená právě na dětské publikum.

6.1. Děti jako aktivní přispěvatelé na sociálních sítích

Dotazované děti také potvrzují, že v jejich kolektivu je běžné, že jejich spolužáci na sociální síť přispívají. „*Ale jeden můj spolužák někdy natáčí s kamarádem třeba jako na YouTube, že tam má jedno video. I moje spolužačka natáčí.*“ uvádí participantka C. Participantka D k tomuto tématu otevírá problematiku focení spolužáků a zveřejňování jejich fotek na sociální síť. Nejprve se zmiňuje o aplikaci Snapchat: „*Jo, ona na Snapchatu fotí sebe nebo svoje kamarádky a pak to dá třeba na svůj stav do WhatsAppu.*“, následně uvádí „*Ta to dává na TikTok. Ona o tom mluví, že tam dává ty videa, jak třeba tancuje. Ale teďka má zakázaný telefon, protože jí vychází špatný známky na vysvědčení.*“ Sdílení fotek jiných dětí nebo ostatních spolužáků přitom často probíhá bez svolení.

Participant B, D a E uvedli, že se sdílením obsahu na sociálních sítích mají taktéž zkušenost. Participant B však nesmí na sociální síť přidávat žádný osobní obsah (vlastní fotografie a videa nebo osobní informace): „*No jako něco okopíruju a dám to tam. Třeba nějakou fotku fotbalisty, co se mi líbí.*“ Participantka D využívá ke sdílení obsahu aplikaci WhatsApp, konkrétně funkci *Můj stav*²³: „*ted' mi kamarádka pomohla udělat můj nový stav, kde jsem se svým klukem.*“ Zkušenost participanta E je odlišná v tom, že sdílel video ve spolupráci s ostatními kamarády, kteří u něj byli návštěvě. Situaci popisuje následovně: „*No jednou s kámoškama a kámošema, oni přijeli k nám a přijeli k nám spát a hráli jsme schovku a všichni jsme měli telefony a natáčeli jsme to a na YouTube jsme pak to dali a bylo to docela dobrý.*“ Následně dodává: „*Přišlo nám to sranda. Kámoš se schoval do takový tmy a tam byli samí pavouci, a tak jak se ozval, tak jsme se úplně smáli, a tak jsme to chtěli různě přeposlat.*“ Hlavní motivací sdílet obsah na sociálních sítích je pochlubit se a sdílet zábavné události.

6.2. Sociální síť a dětský kolektiv

Z rozhovorů vzešlo mnoho témat, která se pojí k rizikovým faktorům využívání sociálních sítí v dětském kolektivu. Dotazované děti, potažmo jejich rodiče, však často zmiňovali

²³ Funkce *Můj stav* umožňuje uživatelům sdílet fotografii, která zmizí po 24 hodinách. Tuto funkci nabízí i jiné sociální síť, např. Snapchat.

i mnohé výhody, které s sebou sociální sítě nesou. Dále tedy budou představeny nejen rizika, ale i identifikované výhody těchto platforem.

6.2.1. Výhody sociálních sítí v dětském kolektivu

Využívání sociálních sítí v dětském kolektivu s sebou samozřejmě nese i mnohé výhody. Kromě zábavy je zde pro dotazované děti právě důležité **propojení s vrstevníky**. Především ve chvíli, kdy nastává v kolektivu delší odloučení, např. o prázdninách. „*Jednou když jsem jel s babičkou, tak všichni kámoši jsme si na sebe dali číslo a máme skupinu.*“ uvádí respondent E. Mimo školní kolektiv pak mohou sociální sítě představovat i praktické místo pro **sdílení informací z volnočasových kroužků**: „*Máme třeba s tancováním skupinu. Tam píšeme třeba paní učitelce, když třeba nepřejdeme na hodinu.*“ sděluje participant D. Rodič participanta D dodává, že si v dané taneční skupině na WhatsAppu dopisují s lektorkou i o choreografii, kterou aktuálně nacvičují. Cílem je, že rodiče nejsou součástí, aby pak byli překvapení na vystoupení, kde tuto choreografii uvidí.

Participant E také v rozhovoru sděluje, že WhatsApp využívá i ve chvíli, kdy **potřebuje poradit**: „*A WhatsApp jenom když si potřebuju s někým napsat anebo potřebuju poradit třeba. S nějakým úkolem. Nebo prostě můj kámoš, co ho mám, tak ten je odborník na počítači a jednou mi tam něco nešlo, tak jsem mu napsal a on mi poradil.*“

Participantka C uvedla v rozhovoru také příklad, kdy samotný kolektiv představuje výhodu ve chvíli, kdy se jeden z nich potýká s nějakým nepříjemným problémem na sociálních sítích. Děti se tak mohou vzájemně podpořit. Jedná se konkrétně o situaci, kdy kamarádka dotazované zveřejnila video na sociální síti YouTube a stala se terčem negativních komentářů: „*No ona mi to jako říkala, protože se strašně bála, a tak já jí řekla, že se nemusí bát a ať už tam radši nic nenatáčí.*“

Rodič participanta E vnímá výhodu sociálních sítí a digitálních technologií v tom, že se dají použít jako **nástroj motivace** ve chvíli, kdy děti nechtějí plnit své povinnosti. „*Je to o tom, že nechtějí dělat úkoly, jsou hned natěšený na telefon nebo na tablet, takže jako hlavně to se dohadujeme. I když jako někdy to může být dobrej nástroj motivace, ve smyslu “když si udeleš školu, pak můžeš být na tabletu”.*“ uvedl.

6.2.2. Rizika sociálních sítí v dětském kolektivu

Mezi hlavní rizika, která s sebou nese využívání sociálních sítí v dětském kolektivu patří např. vyloučení z kolektivu, závist, kyberšikana, sdílení obsahu bez souhlasu a také jsou sociální sítě prostředkem nátlaku mezi dětmi. Dle některých výpovědí sociální sítě dětský kolektiv rozdělují na dvě skupiny podle toho, kdo sociální sítě využívá a kdo sociální sítě nevyužívá.

Vyloučení z kolektivu zmiňovali respondenti především po závěrečné kreativní metodě C s medailonky smyšlených dětí. O problematice se vyjadřují následovně:

- **Participant A** umístil na první místo medailonek Martina: *„Jen kvůli tomu, že je hodně na těch sociálních sítích a je i sportovec, takže to, co mají jiný kamarádi. Takže s těma jako sportovcema si zahraje, i ty, kteří jsou nejvíce na těch sociálních sítích a moc nesportujou, tak s nima si taky může zahrát a takovýhle. Lukáše na druhý místo, protože ten tam má nějaké ty sociální sítě taky, tam si zahraje s těma, co jsou spíš na ty sociální sítě.“* Na poslední místo umístil Petra: *„Ten právě nemá moc ty sociální sítě, má jenom od rodičů, a chodí na procházky. Takže to není jako ani sportovec v podstatě. Ted' se už moc lidí nenajde, který s vámi půjdou na procházku.“* Zároveň však respondent udává, že si nemyslí, že by neúčast na sociálních sítích nějakým způsobem negativně ovlivnila život dětí v jeho kolektivu: *„Protože většinou se najde aspoň třeba 5 dětí, kteří rádi spíš sportují a když prostě sportovec si kamarády, jako pár sportovců si vždycky najde. Já hraju fotbal, a jako kamarád kousíček odsud taky hraje fotbal, takže hrajeme spolu a dokážeme hrát 4 hodiny v kuse.“*
- **Participant B** umístil děti ve stejném pořadí jako respondent A. Nejvíce přátel tak podle něj bude mít Martin: *„No tak tráví čas venku, chodí na tréninky, takže tam má taky hodně přátel. Ve škole ho má ráda určitě celá třída. A má ten mobil a má hodně lajků a komentářů.“* Vyloučení z kolektivu nastává ve chvíli, kdy respondent hovoří o Petrovi: *„No bude mít asi nejmíň kamarádů, protože nebude vědět, o čem si tam píšou.“* Dále však udává, že v jeho kolektivu to funguje jinak, protože v jeho třídě jsou na sociálních sítích všichni. Dříve v rozhovoru respondent i uvedl, že všechny děti ze třídy na sociální sítě přispívají i vlastním obsahem. Dle odpovědi respondenta je však zřejmé, že si uvědomuje, že když by někdo s dětmi netrávil čas i v online

prostředí, nebude mít tolik přátel.

- **Participant F** má podobnou úvahu jako respondenti A a B, na první místo umístil Martina a na druhé místo Lukáše: „*Jako kvůli tomu, že ten Martin a Lukáš používají ty sociální sítě a Petr jedinej ne. On je milovník přírody a prostě... no má rád školu. A vůbec nepoužívá ty sociální sítě. Takže kvůli tomu, no.*“
- Uvažování nad úkolem u **participantky C** je odlišné především v tom, z jaké zkušenosti vychází. Tento respondent nesmí využívat žádné sociální sítě a diskuze o sociálních sítích a rizicích s nimi spojených je u něj doma velmi aktivní. S ohledem na to, že si respondent uvědomuje rizika sociálních sítí, seřadil medailonky následovně: „*Adéla je za mě nejlepší. Na druhý místo bych dala Veroniku a na třetí bych dala Terezu. Na první bych dala Ádu, protože ta vůbec nemá ani svůj tablet, ani svůj telefon, že si půjčuje třeba jenom od svojí mamky na nějaký hry, a pak kouká třeba na televizi na nějaký svý oblíbený pohádky nebo si čte svojí oblíbenou knížku.*“ Dále respondent udává: „*Já třeba s tím, kdo by třeba sdílel něco na ty sociální sítě, tak bych se s ním úplně moc nebavila. Já bych se bavila spíš s tím, kdo to vůbec nepoužívá, kdo tam nic jakoby nesdílí.*“ Při otázce, zda by to i ostatní děti ze třídy seřadily stejně, však respondent svou úvahu mění: „*To si úplně nemyslím. Když třeba někdo sdílí na ty sociální sítě, tak by se spíš chtěl bavit s těma dětma, co jsou na sociálních sítích.*“
- Odlišující se bylo také uvažování dalších respondentů, například **participantka D** považuje děti, které tráví čas na sociálních sítích, za odtržené z kolektivu: „*Terezu jsem dala první, protože ráda sportuje, takže ty její kamarádky jí můžou s tím sportem třeba pomáhat nebo jako spolu prostě cvičí. Pak Adéla, protože ona ráda hraje na kytaru a v tom jí taky můžou podporovat ty její kamarádi nebo paní učitelka, aby dosáhla toho, co chce. A potom Veronika, protože má to, jako mobil, a kouká se na YouTube a prostě, tak mi to přijde, že jich má jako míň.*“, podle respondenta děti, které tráví čas na telefonu, netráví moc času s ostatními dětmi, a proto u nich více hrozí vyloučení z kolektivu.
- **Participant E** na první místa postavil děti, které mají sociální sítě, ale postupoval způsobem, který považuje za zodpovědný přístup k sociálním sítím: „*Já si myslím, že Lukáš bude mít nejvíc kámošů, protože sleduje YouTube a posílá svým kamarádům něco a prostě... no to je všechno. U Martina si myslím, že je dobrej sportovec, má rád fotbal, a prostě ten sport je hejbanej... a má ještě vlastní telefon chytřej a natáčí*

různá videa. A Petr. To je milovník přírody a jako... chodí hodně do lesa a baví ho matematika a má to povolený jako já na tom telefonu hrát hry a sociální sítě vůbec nepoužívá.“ a dále dodává: „No jako já jsem dal třeba Martina na druhý místo, protože má sice chytrý telefon, ale jako natáčí ty videa a prostě... Mně to přijde jako... My jsme natočili prostě jenom radši jedno video, protože nevíme že jo, co nám to udělá jako. Takže si myslím, že ten Lukáš to má jako nejlíp.“

Dotazované děti měly při této kreativní metodě mnoho postřehů a názorů, které poukazují na to, že sociální sítě v kolektivu mohou působit jako nástroj pro vyloučení z kolektivu, potažmo na rozdělení kolektivu na skupiny. Z výše uvedených příkladů vyplývá, že sociální sítě mohou hrát roli při formování sociálních vazeb mezi dětmi a při jejich začlenění do kolektivu. Participant A, B a F zdůrazňují, že děti, které jsou aktivní na sociálních sítích, mají tendenci mít více přátel a jsou častěji začleněny do různých aktivit v kolektivu.

Mezi dětmi existuje však i opačný pohled, kdy naopak využívání sociálních sítí může vést k vyloučení z kolektivu. Tento názor představil participant D, který upozorňuje na možné odtržení dětí, které tráví příliš času na sociálních sítích, od fyzické interakce s ostatními. Tento postřeh naznačuje, že intenzivní používání sociálních médií může mít negativní dopad na sociální dovednosti a vztahy dětí v reálném světě.

Konkrétní případ, kdy sociální sítě **rozdělují kolektiv**, popisuje ve své výpovědi participant F, který udává *„Hlavně třeba čtvrtáci choděj na velkou přestávku ven, my taky. A prostě všichni z naší třídy viděj, jak se tam o tom bavěj. Takže jako každej má svoji skupinu kamarádství. A mezi sebou se ty skupiny jako hádaj.“*, následně pak sděluje, kvůli čemu jsou tyto skupiny oddělené: *„No jako prostě oni se rozdělili, že kdo má třeba tu Nokii anebo prostě ty, co nemaj tyhle aplikace nebo je nepoužívaj. Tak to je jako jedna skupina a pak ta druhá ta má jako lepší telefon nebo prostě ty aplikace. A mezi sebou se ty skupiny jako nebavěj.“*

Participant F také v rozhovoru sdělil informace o případu kyberšikany v jejich třídě. Ta probíhala v rámci skupiny, kterou si děti vytvořily v aplikaci WhatsApp. Ve skupině pak děti pomlouvaly a vysmívaly se dívkám, které se skupinové konverzace nemohly účastnit, např. kvůli tomu, že neměly dostatečně moderní telefon. *„No a jedna holka má mobil, ale starou Nokii. A právě tu pomlouvali v tý skupině, jak se to pak řešilo.“*

sděluje respondent. Dodává ale také příklad, že ne všechny děti si přátele vybírají na základě jejich digitálního zázemí. Na otázku, zda se u nich ve třídě spolu více baví děti, co sociální sítě mají, odpovídá: „*Jako jo, ale zase se tam baví i právě ta holka co má Nokii tak se baví s holkou co má iPhone jako máš ty prostě nebo něco takovýho. Jsou to nejlepší kamarádky.*“

Podobné situace, jako je ta, kterou popsal participant F, nejenže zvyšují napětí mezi dětmi, ale také přispívají k vytváření sociálních nerovností a pocitů vyloučení. Digitální propast, kterou mezi sebou děti mají, ať už kvůli finančnímu zázemí rodiny nebo zkrátka kvůli pravidlům, která nastavují jejich rodiče, způsobuje vytváření dvou oddělených skupin v rámci kolektivu. Vzniká tak prostředí, ve kterém častěji dochází ke kyberšikaně a ostrakizaci.

Problematiku vyloučení z kolektivu vnímají i rodiče, kteří kolektiv často zmiňují právě jako faktor, který ovlivňuje jejich rozhodování, zda dětem sociální sítě využívat dovolí. Rodič participantky C sděluje svou zkušenost, kdy museli upravit nastavená pravidla, aby jejich dcera nevypadla z kolektivu: „*Celkově si myslím, že ta doba nás hodně do těch věcí tak nějak nutí, posouvá naše hranice. Třeba i aby děti měly sociální sítě. Kdyby taková doba nebyla, tak já bych byla raději samozřejmě, kdyby žádný sítě neměly. Třeba jsme ale řešili, že když měla zákaz být po 19:00 na telefonu, tak pak vypadla z kolektivu, a to jsme taky nechtěli, takže jsme museli vymyslet kvůli nějakému tlaku z okolí jiná pravidla. Aby nebyla outsider.*“ Stejný rodič také popisuje, že se s dětmi dohadují kvůli aplikaci TikTok, přičemž argumentem dětí je, že danou aplikaci mají jejich kamarádi: „*A u nás jsou rozepře. Kvůli tomudle (TikTok). Jo! (smích) To strašně chtějí a my jsme to zakázali. Chtěli to, protože to hrozně frčí a všichni ostatní kamarádi to mají, ale my jsme jako řekli, že kór tahle aplikace, že nám přijde fakt jako velmi nebezpečná. Takže tu jako určitě nepovolíme.*“

Na podobný problém v rozhovoru několikrát upozornil i rodič participantky D, který říká „*Často jsou tím kolektivem tak vtažený, že je to prostě hodně ovlivní. A je na charakteru toho dítěte, jestli to ustojí. Aby nebyl vyřazen z kolektivu...*“, v rozhovoru se tento rodič často odvolával na zkušenosti se starší dcerou: „*U starší dcery, tam byl velkej nátlak. Ona byla jedna z posledních, kdo vlastně ty sociální sítě neměl a měla drsný pravidla. Ale pak mě překvapila. Já jsem měla podmínku, aby se podívala na brutální dokument V síti a ona mě překvapila svojí reakcí, kdy mi řekla, že “mami, to už jsem dávno viděla, jasně, tohle nebudu dělat, to je blbost prostě, to jsou špatný kroky”, tak mě to přesvědčilo k tomu,*

že zrovna ona je už dávno zralá na to tu sociální síť mít, i když já měla tu skrupuli, že se jako bojím, aby jí někdo neublížil. Bylo jí jedenáct v té době, to po mně chtěla povolit Instagram.“

V rozhovoru s rodičem participanta E zaznělo v odpovědích „*Hlavně ty děti člověk nechce odříznout.*“, přičemž na doplňující otázku, zda si myslí, že kolektiv ovlivňuje děti v tom, jaké aplikace chtějí využívat, rodič odpověděl: „*Stoprocentně. Protože ve chvíli, kdy nebude mít jednu z těch aplikací, tak samozřejmě bude branej jako méněcenněj. Takže si myslím, že jsou tím ovlivněný určitě.*“ Rodič participanta F popisoval proces, jak probíhá uvažování nad tím, jaké aplikace svým dětem dovolí. V rámci toho zmiňuje „*Jako jenže prostě to je většinou že “oni to maj kamarádi, já chci taky, abysme mohli komunikovat”, že jo, takže takhle to jelo že jo... První WhatsApp, Facebook, TikTok, Instagram, ...*“.

Z rozhovorů s rodiči je zřejmé, že právě **nátlak druhých dětí** a obavy z vyloučení z kolektivu jsou významným faktorem při rozhodování, zda svým dětem povolit přístup k těmto platformám. V rozhovorech se objevuje obava, že nedostatek sociálních sítí může vést k vyloučení jejich dětí z kolektivu a potenciálně ohrozit jejich sociální interakce a vztahy s vrstevníky. Rodiče se tak snaží přizpůsobit svá pravidla a limity tak, aby jejich děti nepřišly o sociální začlenění a nestaly se outsiderem ve svém okolí. Někteří rodiče, jako je například rodič participantky C, museli přehodnotit svá pravidla a upravit je kvůli tlaku okolí, aby zajistili, že jejich dítě zůstane začleněno v kolektivu. To poukazuje na sílu nátlaku dětského kolektivu při využívání platform sociálních sítí. Jiní rodiče díky nátlaku dětského kolektivu museli svému dítěti dovolit využívání sociálních sítí dříve, než původně zamýšleli, jak v odpovědi popsal rodič participantky D.

Rodič participantky D uvádí v rozhovoru příklad dominantního dítěte v dětském kolektivu. Popisuje, že toto dítě nemá dostatečná omezení na sociálních sítí a nemusí se řídit přísnými pravidly. Dítě i dle slov rodiče participantky D přidává na sociální sítě vlastní obsah a využívá svého postavení. „*U nich ve třídě si myslím, že zatím je to takový vyvážený. Ale zase jsou tam takový jako... že “když nemůžeš používat WhatsApp, tak já jsem na tebe našťvaná, protože já si s tebou nemůžu zavolat”. A to samý i třeba s tím Snapchatem. Kamarádka na tebe byla našťvaná, že si nemůžeš dát Snapchat, vid’...*“ uvádí rodič jako reakci na výpověď svého dítěte. Později v rozhovoru také uvádí, že dominantní dítě využívá svého postavení a záměrně pak maže zprávy, aby se na ně nemohly podívat ty děti, které zrovna na sociální sítí nejsou aktivní: „*No a ona taky trošku využívá toho, že někdo může*

využívat a někdo ne, vid'? Že pošle video, který za deset minut smaže, protože ty ses na něj nepodívala... je taková drsná.“

Právě **odlišnost pravidel**, která mají nastavené jednotlivé rodiny s ohledem na využívání sociálních sítí za účelem ochránit své děti před nástrahami těchto aplikací, může bohužel na druhou stranu přispívat k větší propasti mezi dětmi. Participant C v rozhovoru uvádí „*Já moc jako videa z YouTube neposílám. Ale kamarádky třeba jo. Protože máme takovou jakoby holčičí pětku a tam třeba každé den se pošle jedno dvě videa.*“, následně ale dítě sděluje, že mu obdržené odkazy na videa nejdou spustit. Rodič participanta C tuto situaci vysvětluje: „*To možná bude, protože dcera má YouTube Kids. Naše děti mají všude přiznaný svůj věk, tak jestli potom třeba ty kámošky neposílají něco, co na YouTube Kids není dostupný...*“ Tyto situace ilustrují složitost rozhodování rodičů v éře sociálních sítí. Případ také odráží, že děti mají od svých rodičů nastavovaná odlišná pravidla, která někdy mohou vyústit v to, že se bude daný jedinec cítit z kolektivu vyloučený.

Dalším rizikem, které v rozhovorech dotazované děti uváděly, je **závist**. Ta se podle dětí projevuje především ve chvíli, kdy někdo na sociální síti aktivně přidává obsah. Podle respondenta A mohou sociální síte mezi dětmi způsobit hádku **kvůli počtu sledujících**. „*Jak je třeba, jak funguje Instagram, tak třeba jak budeme mít víc sledujících. Že by si to ty děti záviděly mezi sebou.*“ sděluje respondent. Participant B udává závist jako nebezpečný faktor sociálních sítí: „*no třeba děti si můžou mezi sebou závidět, když má někdo třeba víc lajků nebo tak...*“. Sociální síte jsou jistým zdrojem závisti v dětském kolektivu, to může vyvolávat konflikty a napětí mezi dětmi. Názory participantů A a B poukazují na to, že sociální síte mohou podporovat pocity nedostatečnosti a také podněcují soutěživost mezi dětmi, což může vést k negativním emocionálním reakcím a také k narušení vztahů v dětském kolektivu.

Sdílení obsahu na sociálních sítích dětmi je v kolektivu problémem, který vnímají také i samotné děti. Především ve chvíli, kdy děti **sdílí obsah**, např. fotografie, na kterých jsou jiné děti, **bez jejich souhlasu**. Tento problém popisuje participant B: „*Třeba někdo někoho vyfotí, dá to tam, ale třeba někomu se to nelíbí, že jo.*“ Rodič participanta B situaci přibližuje: „*Vid', to se tady stalo. Holky se vyfotily, rodiče se to dozvěděli, a byl průser.*“

Zkušenost participantky C je velmi podobná. Ta ve své výpovědi dokonce popisuje, že je

o tomto problému poučovala i třídní učitelka: „*Já, jak jsem říkala, že si třeba jako ty starší děti vytahují ty telefony, tak už se u nás i jako řešilo, ať si dáváme pozor a že když někoho uvidíme, že třeba má na nás namířený telefon, jako foťák, a kouká do něj, že aby si nás třeba nevyfotil.*“ Následně dodává, že tento problém se na jejich základní škole již řešil. Možná i tento problém se může odrážet u postoje respondenta při výběru přátel. Jak popisuje v kreativní metodě C: „*Protože kdybych se třeba měla kamarádit s tou Terkou, tak ona by třeba mohla natočit nějaký video, kde by třeba chtěla, abych byla i já a pak by to třeba chtěla sdílet. A s Ád'ou bych se chtěla kamarádit, protože nic jako nesdíli a ani nemá svůj ani telefon ani tablet, takže by nemohla, jak sdílet. Takže bych se s ní bavila raději.*“, následně se v rozhovoru svěřuje s obavou, že by dané dívce **nemohla důvěřovat** ani ve chvíli, kdy by si spolu domluvily pravidla. „*Já bych se bála, že by to třeba ta Terka nedodržela, když bysme se domluvily. I tak by to mohla sdílet. A když by to třeba sdílela na ten Instagram nebo Facebook, tak já to ani neuvidím.*“ sděluje. Ve své výpovědi participant C zahrnuje i fakt, že sám sociální sítě nemá, tudíž nemá přehled o tom, co se v tomto prostředí odehrává právě třeba přes profily jiných dětí ze třídy.

I participantka D upozorňuje na stejný problém. Na otázku, zda si myslí, že by se děti někdy mohly kvůli sociálním sítím pohádat, odpovídá kladně a dodává: „*Moje nejlepší kamarádka dala jako fotku jako nás tři, jak jsme byly jako na škole v přírodě, tak nás fotila má kamarádka máma, tak ona dala tu fotku na TikTok a kamarádka byla jako dost našťvaná, protože ona tam tu fotku nechtěla.*“ Ve své výpovědi navíc popisuje, že její spolužačka poměrně pravidelně zveřejňuje fotky sebe i ostatních dětí na sociálních sítích: „*Jo, ona na Snapchatu fotí sebe nebo svoje kamarádky a pak to dá třeba na svůj stav do WhatsAppu.*“ Rodič participantky D pak také zmiňuje situaci, kdy fotografie jiných lidí bez svolení sdílelo i dotazované dítě: „*Dávala si do WhatsAppu na stav fotky cizích lidí, kteří o tom nevěděli. Vid'? Takže to jsme si vysvětlovali.*“

Sdílení obsahu na sociálních sítích může dle výpovědi respondentů v kolektivu způsobit napětí. Pro kolektiv problematické se sdílení obsahu stává ve chvíli, kdy děti sdílejí obsah, jako jsou fotografie, na kterých jsou zobrazeny i ostatní děti, aniž by předtím získaly jejich souhlas. Případ participantky C navíc ukazuje, že tento problém může mít výrazný dopad na mezilidské vztahy a důvěru v kolektivu. Se zveřejněním dětí na sociálních sítích mají v neposlední řadě problém taky rodiče, kteří situace poté řeší, když si sami nepřejí, aby jejich děti na sociálních sítích byly zveřejňované.

Ve výpovědích respondentů a jejich rodičů se také objevuje **kyberšikana**, která je v digitální éře neodmyslitelnou součástí života dětí. Často souvisí právě se sdíleným obsahem na sociálních sítích. Již výše je zmíněný příklad participanta F, v jehož třídě probíhala kyberšikana na platformě WhatsApp. Rodič participantky C vychází ze své pracovní zkušenosti ve školním prostředí a popisuje situaci kyberšikany dětí v páté třídě: „*Většinou to bylo, nebo jako je to většinou, že někdo zveřejní nějakou fotku, nějaký video, teď se tam pod tím, samozřejmě každé za klávesnicí je hroznej silák, takže to tam potom všichni komentují různě a dokážou být i jako velmi ošklivý. Takže to se řešilo. Jednou jsme pak ve třídě řešili i jako vyloženě kyberšikanu, kdy děti natočily nějaký video za účelem toho, že jako potom budou to jiný dítě vydírat. Jako dokážou být děti zlé. Tohle s tím videem byla pátá třída.*“

Rodič participantky D upozorňuje na situaci s kyberšikanou u svého staršího dítěte, přičemž ale popisuje situaci kyberšikany, která probíhala ve čtvrté třídě. „*Když si vzpomenu, tak u starší dcery byla ve 4. třídě kyberšikana, tak vlastně já se to dozvěděla náhodou. Přitom děti to probíraly s učitelkou ve škole. Řešili to jakoby v té skupině s dětma, ale k rodičům se to vůbec nedostalo. Dostalo se to pouze k těm rodičům dětí, kterých se to přímo týkalo. My rodiče jsme vůbec netušili, bylo to ututlaný, nebylo to příjemný zjištění. Protože toho tvého dítěte se to dotklo taky, i když ne osobně přímo, ale přesto to nevíš.*“ Při své výpovědi zdůrazňuje problematiku **nedostatečně transparentního jednání** ze strany školy i rodičů spolužáků dítěte.

Ve výpovědi rodiče participanta E se taktéž objevuje kyberšikana, přičemž rodič také vychází ze zkušenosti se svým starším dítětem, ale kyberšikanu označuje až za problém dětí na druhém stupni základní školy. „*Starší syn měl telefon taky takhle brzo, ale myslím si, co tak pozoruju, tak nějaký vážnější problémy, jako kyberšikanu a tak, to jsme řešili až s příchodem na druhý stupeň.*“, sděluje a dále specifikuje případ kyberšikany, který se však neřešil s pedagogy ani s dalšími dětmi. Syn, který se stal terčem kyberšikany to řešit nechtěl, chtěl se se vzniklou situací vypořádat sám. Byl ale již v konečných ročnících základní školy.

Rodič participanta F ve své výpovědi zmiňuje kyberšikanu, která se týkala také jeho staršího dítěte a objevovala se také až na druhém stupni základní školy. Popisuje ale velmi významný jev, který se týká **digitální stopy**. Staršímu dítěti se následně smáli spolužáci na střední škole za obsah, který dítě zveřejnilo právě na základní škole. „*Blbý je, že oni teď na té střední tak*

si prostě mezi sebou dělají naschvály kvůli tomu, co kdo na ty sítě dává. Prostě se pomlouvají a tak...“ sděluje ve své výpovědi. Problém digitální stopy bude více rozebrán v následujících částech, byl totiž zmíněn mimo jiné i dotazovaným dítětem.

Výše zmíněné pasáže rozhovorů ukazují, že kyberšikanu vnímají jako problém převážně rodiče, kteří s ní mají zkušenost. Také se ukazuje, že se jedná především o problém týkající se starších dětí, nicméně není výjimkou, že se vyskytuje i u dětí na prvním stupni základních škol. Klíčovým prvkem kyberšikany je pak právě obsah sdílený na sociálních sítích, a to ať už takový, který sdílí samotné dítě, také ale může jít i o obsah, který sdílí jiné děti za účelem někomu jinému ublížit nebo uškodit.

Dopad kyberšikany může být velmi vážný. Rodič participanta F sdělil, jaký dopad měla, popřípadě ještě dnes má, kyberšikana na její starší dítě: *„že jo jsou to pubertáci, ale většinou tam jelo jako takový ty skupinky a urážení “ty jsi tlustá, hnusná, podívej se na sebe”. A pak se ale setkávají v té třídě tváří v tvář a prostě není to příjemný. Dcera z toho měla velký stres, každý den jí bylo blbě od žaludku, aby nemusela do školy... Ale nechtěla to říct. A asi až po půl roce to z ní pak vypadlo, co se tam všechno děje.“*, v tomto případě se však jedná o dopady již na starší dítě na druhém stupni základní školy. Rodič následně sděluje, že kvůli těmto problémům museli s dcerou i k lékaři.

6.3. Přístup rodičů k využívání sociálních sítí dětmi

V předchozí kapitole již bylo popsáno, že rodiče vnímají kolektiv jako jeden z hlavních faktorů, proč jejich děti sociální sítě mají. Dotazovaní rodiče v rozhovorech sdíleli, jakým způsobem přistupují ke kontrole svých dětí na sociálních sítích a také se svěřili, jaká vnímají rizika s ohledem na aktivitu dětí na sociálních sítích. V neposlední řadě někteří také popsali, jak jsou spokojeni s edukací o sociálních sítích ve škole a také sdíleli své zkušenosti s komunikací o problémech v kolektivu se školou nebo s rodiči spolužáků jejich dětí.

Většina z rodičů v rozhovoru uvedla, že využívá **systemy rodičovské kontroly** přímo v mobilním telefonu. Většina dotazovaných dětí si tak musí nechat od rodičů schválit, jaké si mohou stahovat aplikace. Mimo to mohou rodiče regulovat čas, který děti na konkrétních aplikacích tráví. Někteří z rodičů také praktikují pravidelné **fyzické kontroly** mobilního zařízení a sociálních sítí, které má dítě nainstalované. Rodič participanta B byl dotázán, na co se při kontrolách sociálních sítí soustředí: *„Jestli tam nejsou úplně cizí lidi, který já*

neznám. Většinou tam jsou jako kamarádi ze třídy, takže ty jména znám. A jak tam je jiný jméno, tak už se ptám, kdo to je. Jednou se to už stalo. Ale byl to nakonec taky nějaký větší kluk ze školy, nějaký kamarád kamaráda. Takže dobrý, přišli jsme na to hned.“

Rodič participantky C zmiňuje kontrolování sociálních sítí svých dětí u otázky, zda si myslí, že jsou sociální sítě bezpečné nebo nikoliv: *„Naše děti jsou i zvyklý, že kolikrát řeknu, ať mi půjčí telefon, ať mi ho odemknou. To zase ctíme nějaké soukromí a hesla do mobilu neznáme. Platí u nás „důvěřuj, ale prověřuj“. Kolikrát jsme takhle hledali i něco ve zprávách, kdy prostě se řešily nějaký dohady mezi holkama ve třídě. Tak jsme si o tom povídali a já se snažila pomoci rozklíčovat, kde by mohl být ten problém, a tak no, takže...“*. Rodič přitom zdůrazňuje, že je důležitá vzájemná důvěra. Je důležité o aplikacích sociálních sítí si s dětmi otevřeně povídat. Klíčové podle rodiče je, aby děti přišly, když by se jim dělo něco špatného v online prostředí.

Tématem probíraným v rozhovorech s rodiči byl také jejich obecný postoj ke **svolení využívání sociálních sítí** dětmi. Většina rodičů vnímá, že účast na sociálních sítích je oficiálně věkově limitována. Tento limit však většina z nich považuje za téměř **nedosažitelný ke splnění**. Rodič participantky D například uvádí, že je pro něj důležitější vyzrállost dítěte, aby si rodič mohl být jistý, že dítě umí vhodně reagovat na negativní vjemy na sociálních sítích a že umí rozlišit, co je vhodný obsah a co nikoliv. *„Ty limity, co ty aplikace mají, mi přijdou zcestný. Vzhledem k tomu, že to ty děti používaj už dávno předtím a jsou to fejkový profily, takže ten věk si myslím, že nehraje roli, spíš opravdu ta vyzrállost toho konkrétního dítěte.“* dodává ke své podmínce vyzrállosti.

I rodič participanta A zmiňuje, že jeho dítě je na sociálních sítích aktivní, přestože nedosahuje minimálního požadovaného věku. Rodič popisuje, jak dlouho je jeho dítě aktivní na sociální síti Facebook: *„Ani ne půl roku. Říkám, to přišel za mnou jenom kvůli nějaký hře a teď si tam ještě kouká na nějaké ty videa, které tam jsou. Jo, a má tam anonymní profil, já jsem nechtěla, aby tam měl fotku a nechtěla jsem, aby tam měl jméno, protože jako Facebook je od snad 15 let? Takže museli jsme tam udělat, aby byl jakoby starší, že by ho to jakoby nenechalo. Nicméně je tam, anonymně.“*

Anonymita, anebo alespoň zvýšená opatrnost, je při účasti dětí na sociálních sítích velkým faktorem a participant A není jediným případem, kdy jde v podstatě o podmínku ke svolení

využívání sociálních sítí. Rodič participantky C zmiňuje případ starší dcery, která také ještě nedosahuje věkového limitu, ale bude jí dovoleno využívat sociální síť Instagram: *„Protože na Instagramu mají profil třeba kroužky, kam dochází, tak je chce sledovat. Nebo tam má profil i její základní škola. Tak třeba ten Instagram dovolíme, i když taky ještě nedosahuje toho věkového limitu.“* Zmiňuje pak dále zásady, které s dětmi v návaznosti na diskuzi o sociální síti Instagram budou probírat, např. aby děti nezveřejňovaly žádný nevhodný obsah a osobní údaje.

Rodič participanta B doplňuje své dítě, které zmínilo, že přidává obsah na sociální síť: *„Svoje má zakázaný. Nemůže přidávat do éteru své věci.“* Dotazované dítě se poté samo zmiňuje, že na sociálních sítích nepoužívá nikde své jméno ani svou fotografii.

Několik rodičů také otevřelo možné **problémy v komunikaci** o problémech s dalšími rodiči, potažmo přímo se školou. Rodič participantky D uvedl, že o kyberšikaně, která se ve škole dělá, se dozvěděl až se zpožděním. Při tom také zjistil, že se to ve třídě s dětmi řešilo již nějakou dobu. Zároveň však říká, že má ve školu, kterou navštěvují jeho děti, důvěru: *„Myslím, že zrovna naše škola to má dobře podchycený, protože už Xkrát, když jsem konfrontovala děti s něčím, tak mě překvapilo, kolik toho ví. A když jsem se ptala, odkud to ví, tak dcera říkala, že se o tom baví ve škole. A i tady co dcera odpovídá, tak kolikrát jsem taky zaskočená. Třeba jsem nevěděla, že už se o tom ve škole taky bavili. Děti o tom ví kolikrát víc než ty rodiče.“*

Dotazované děti i jejich rodiče zmiňují, že ve škole probíhají poměrně časté přednášky o kyberbezpečnosti. Participant F často v rozhovoru zmiňoval poznatky, které získal na besedách se zástupci policie.

Ve chvíli, kdy se mezi dětmi řeší nějaký konflikt, který se odehrává v prostředí sociálních sítí, si však nejsou nápomocní rodiče dětí mezi sebou. Rodič participanta B popisuje, že rodiče spolužáků mezi sebou problémy svých dětí neřeší: *„Mezi rodičema ze třídy nejsme takoví kamarádi, takže to spolu neřešíme vůbec.“* Rodič participantky D problematiku více rozvádí: *„Není to podle mě asi takový, že by to člověk rád sdílel a že by to řešil v širším kolektivu, nebo jako v podstatě s cizíma lidma.“* Na následný dotaz, zda si myslí, že si to rodiče nechávají raději pro sebe, rodič odpovídá: *„Ano, nechávají si to pro sebe. Vlastně, že nebyli schopný to uhlídat, že to nemají pod kontrolou. Mají asi strach z toho, že by si na ně*

někdo ukazoval prstem. “

Důvěra rodičů ve školní prostředí, které jejich dítě navštěvuje, je v kontextu řešení problémů spojených se sociálními sítěmi klíčová. Rozhovory provedené v rámci této diplomové práce prokázaly, že právě školní kolektiv je motivací pro účast dětí na sociálních sítích. Vzhledem k tomu, že někteří rodiče preferují řešit problémy svých dětí v soukromí a nejsou ochotni je sdílet s ostatními rodiči, je možné předpokládat, že právě třídní pedagog bude pro děti hlavním zdrojem informací o možných řešeních problémů. Z výpovědí také vyplývá, že rodiče problémy s třídními učiteli svých dětí otevírají. Bohužel výpovědi některých rodičů respondentů pak poukazují na nedostatečnou komunikaci ze strany školy směrem k rodičům. Důvěra, že škola dítě dobře připraví na řešení problémů, se proto prokazuje jako stěžejní.

6.4. Rizika sociálních sítí u dětí

Dotazované děti a jejich rodiče v rozhovoru zmiňovali i obecná rizika sociálních sítí, která vnímají i bez ohledu na vliv kolektivu. V krátkosti budou v této kapitole představena.

- **Participant A** považuje za největší riziko sociálních sítí zneužívání. Rodič dotazovaného dítěte se obává toho stejného, tedy možného kontaktu s pedofily a také závislosti na sociálních sítích.
- **Participant B** nebyl schopný označit jiná rizika, než je kyberšikana, kterou zrovna probírali i ve škole. Jeho rodič označuje za největší riziko kontakt cizích lidí: *„Nejhorší pro mě je asi představa cizích lidí, co se vydávají za kamarády. Nikdy člověk neví, jestli to je kamarád, jestli mu je 10... Takovýchle věci, toho se bojím.“*
- **Participantka C** uvádí u rizika konkrétní příklad, který se týká negativních komentářů u sdíleného obsahu: *„Mý kamarádce, tak ona sdílela jedno video na YouTube, protože to chtěla vyzkoušet. Udělala to nějak přes její kamarádku, protože ta natáčí na YouTube, tak to zkusila jako že tam něco natočí, že si to chce vyzkoušet. A pak jí tam někdo jako vyhrožoval, že jako ať to nenatáčí a takový ošklivý věci. A od té doby ona už nenatáčí na YouTube.“* Rodič respondenta mezi hlavní rizika řadí nevhodný obsah.
- **Participantka D** jako hlavní problém považuje již probrané zveřejňování fotek jiných lidí bez svolení. Rodič respondenta se jako jiní rodiče bojí nevyžádaného kontaktu cizích lidí: *„Je to hrozně otevřený, bez hranic. A cíhá na ně spousta úchylů,*

co jim můžou ublížit. “

- **Respondent E** označuje za velké riziko sociálních sítí vyhrůžování, přičemž udává konkrétní příklad z kolektivu: *„No třeba v té skupině, jak jsme si udělali, tak se třeba dva kluci... jak jeden tam napsal, že toho druhýho zabije a takový věci a jako nelíbilo se mi to vůbec. “* Respondent ve své výpovědi v jiné části rozhovoru hovoří také o závislosti na aplikaci TikTok. Rodič respondenta se nejvíce bojí nevhodného obsahu a kontaktu cizích osob.
- **Respondent F** považuje za riziko sociálních sítí nevhodný obsah na platformě TikTok a také pomlouvání ve skupinách na WhatsAppu, které se dělo právě v jeho třídě. Také si uvědomuje problematiku digitální stopy, a to díky přednáškám o kyberbezpečnosti s policií. Jeho rodič se pak bojí obecné nebezpečnosti dětí: *„No vždycky tam jsou rizika že jo, protože za prvně jak oni tomu nerozuměj a jsou ještě malý... Tak prostě můžou na cokoliv kliknout a ani nevědět na co, že jo. “*

Nevhodný obsah je velkým rizikem pro děti, které sledují především videa na sociálních sítích. Jedná se o velmi časté riziko, které bylo popsáno v teoretické části této práce. Dotazované děti nevhodný obsah v mnoha případech zmínily samy. Např. participant E se svěřil, že se bál poté, co sledoval strašidelná videa: *„No jako jednou jsem se koukal na hororovku na tom YouTube a jako to se mi nelíbilo. No jako bál jsem se. “* Participant F pak udává příklad své spolužačky: *„No ona ta spolužačka na tom TikToku kouká na věci a byla ve škole policajtko a ta říkala, že ten TikTok tam třeba dá nějaký pěkný zvíře, co dělá třeba... nevim... kotouly. A potom, když jí skončí tohle video a pustí si další, tak už tam jsou nějaký ošklivý věci. Jako třeba že nějaký zvíře umřelo nebo tak. Že ho někdo zabil a tak. To jako říkala ta policajtko, ale ta spolužačka právě říkala, že jí se tohle děje taky. “*

Participant E ve své výpovědi také zmiňuje příklad **závislosti** u svého staršího sourozence, který považuje za poněkud odstrašující: *„No mně přijde TikTok nebezpečnej, protože mýmu bráchovi normálně jako když on na něj koukal, tak on byl úplně mimo, neuměl spočítat ani 2+2. Prostě byl mimo. Každý den večer se na to koukal, a to mu úplně vymejvalo mozek prostě. A to mu řekli i rodiče, ať to smaže, ať na to nekouká. Byl na tom závislej hrozně. “* Takto respondent reagoval na otázku, zda jsou podle něj sociální sítě bezpečné nebo nebezpečné místo.

Zajímavým poznatkem z rozhovoru s participantem F a jeho rodičem je také uvědomění si **digitální stopy**, kterou vytváří aktivita na sociálních sítích. Participant F přitom vychází především z besed, na které k nim do školy pravidelně dochází zástupci policie. *„Pak ta policajtko říkala o tom, že když tam jako na ty aplikace dáš svoji fotku, tak to tam zůstane už navždycky. Podle mě třeba říkala, že i když zrušíš tu skupinu nějakou, tak že to tam zůstane navždycky a jednou to prostě může někdo použít na tebe.“* sděluje respondent, když vypráví o tom, jaká vnímá na sociálních sítích rizika.

Rodič participanta F pak vychází ze zkušenosti staršího dítěte: *„Jeho ségra, ta má všechny tyhle ty Instagramy, TikToky a všechno a nahrává tam videa samozřejmě a kolikrát už se jí to vymstilo, že to jakoby zneužily i její kamarádky. Že si jí žejo přidaly do přátel a vlastně pak na ní vyhrabaly fotku, kterou tam dala, když byla na základce, takže jí tam hnusně napadaly, že třeba co to má za břicho...“* Tento případ poukazuje na význam uvědomění si digitální stopy vytvářené na sociálních sítích. Z vyprávění participanta F i jeho rodiče je patrné, že informace a fotografie zveřejněné online mohou mít dlouhodobé důsledky a být zneužity. Je zřejmé, že i zdánlivě nevinné akce na sociálních sítích mohou vést k nechtěným situacím a potenciálním rizikům.

7. Diskuze

Výzkum této diplomové práce se snažil poskytnout odpověď na otázku „*Jakým způsobem formují sociální sítě vztahy v kolektivu dětí ve věku 9–11 let?*“, která byla stanovena jako hlavní výzkumná otázka. Tato otázka byla zodpovězena na základě 6 hloubkových rozhovorů s dětmi a jejich rodiči. K interpretaci výsledků byla využita metoda interpretativní fenomenologické analýzy.

Pro tento výzkum byly dále stanoveny vedlejší výzkumné otázky, které pomáhaly dotazování lépe směřovat. Cílem bylo odhalit rizika využívání sociálních sítí v dětském kolektivu, a to pohledem dětí i jejich rodičů. Dále se výzkum snažil zjistit, jakou roli hraje dětský kolektiv při nastavování pravidel týkajících se sociálních sítí v rámci rodiny. V neposlední řadě se výzkum soustředil i na odhalení způsobu, jakým děti ve věku 9–11 let využívají sociální sítě.

7.1. Hlavní zjištění výzkumu

Z provedených rozhovorů je zřejmé, že děti ve zvolené věkové kategorii sociální sítě aktivně využívají, a to i přes věková omezení, která se k sociálním sítím pojí. Významným zjištěním pro zodpovězení výzkumných otázek je dále fakt, že dotazované děti potvrzují aktivitu na sociálních sítích i u svých vrstevníků, což je klíčové pro zkoumání vlivu sociálních sítí v dětském kolektivu. Participantů tohoto výzkumu pak v mnohých případech sdělovali, že jejich vrstevníci využívají sociální sítě ve větší míře než oni sami. Na tuto problematiku poukazují již současné výzkumy a tato diplomová práce tento problém tak dále potvrzuje.

Jaký mají sociální sítě v kolektivu vliv sledovala část rozhovoru o dětském kolektivu a dále pak kreativní metoda C, která byla zvolena s cílem podnítit u dětí diskuzi o možném vlivu sociálních sítí na popularitu v dětském kolektivu. Někteří participantů pak vliv sociálních sítí na vztahy v jejich třídě popisovali i v sekci o vnímaných rizicích sociálních sítí.

Z výpovědí participantů je na jednu stranu silně znatelné, že sociální sítě vnímají jako výhodu ve svém kolektivu, především se zde pak jedná o komunikační sociální sítě, konkrétně se děti nejvíce soustředily na aplikaci WhatsApp. Výhodou pro ně je pravidelné a snadné propojení se spolužáky. Skrze tzv. chatovací aplikace si děti vzájemně radí,

popřípadě jsou ve spojení i s dětmi, se kterými navštěvují nějaký kroužek, případně pak i s lektory nebo např. třídními učiteli. Sociální sítě v tomto ohledu mohou kolektiv stmelovat, zajišťovat, že děti budou ve spojení i např. během školních prázdnin, kdy běžně dochází k odloučení. To může mít na kolektiv pozitivní efekt, děti si mohou být bližší a mohou spolu zkrátka snadněji komunikovat.

Pevné přátelské vazby se pak ve výzkumu prokázaly jako klíčové, když dojde na řešení nějakého problému. Děti si mezi sebou mohou vzájemně pomoci, když se někomu z nich ve spojitosti se sociálními sítěmi děje něco negativního.

Na druhou stranu výzkum odhalil mnohé negativní jevy, které se týkají využívání sociálních sítí v dětském kolektivu. Příkladně jde o poměrně častou kyberšikanu, kterou prostředí sociálních sítí podněcuje. V teoretické části práce byla kyberšikana popsána mezi nejčastějšími negativními jevy, které odhalily současné výzkumy. Tato diplomová práce umožnila hlubší vhled do této problematiky, jelikož se respondenti více otevřeli o svých konkrétních osobních zkušenostech. Kyberšikana se pak odehrává i na platformách, které slouží především k výměně zpráv, jako je např. právě WhatsApp. Participantů ve svých výpovědích ale zmiňují i další velké problémy, jako je vyloučení z kolektivu, které se pak týká především dětí, které sociální sítě nemají.

Významným poznatkem výzkumu této diplomové práce je, že sociální sítě jsou v dětském kolektivu jakýmsi ukazatelem statusu. Děti ve výzkumu označovaly jiné děti využívající sociální sítě za ty, které budou v kolektivu nejoblíbenější. Sociální sítě, potažmo pak digitální zázemí dětí, rozdělují kolektiv na dva tábory, které se mezi sebou vzájemně nebaví, ba se mezi sebou dokonce hádají. Přitom pak ty děti, které mají lepší telefon a využívají sociální sítě, jednájí z lepší pozice a dětem, které sociální sítě nebo chytrý telefon nemají, se vysmívají. Tyto problémy pak řeší pedagogové a často i samotní rodiče.

Některé děti poskytly konkrétní příklady situací z jejich kolektivu. Objevují se v nich často postavy dětí, které mají v kolektivu vedoucí pozice. Tyto děti jsou zpravidla aktivními uživateli sociálních sítí, následně využívají svého postavení a sociální sítě pro ně představují jakési privilegium, které jim dodává moc. Následně jsou tyto děti častými agresory, kteří se ostatním dětem vysmívají nebo je přímo šikanují. Potažmo pak využívají svého vlivu a snaží se ostatní děti z kolektivu přimět k tomu, aby konkrétní aplikace využívaly také.

Výše uvedené příklady pak více dokresluje další problém, který v rozhovorech zmínilo více participantů. Jedná se o zveřejňování fotek bez jejich souhlasu. Děti, které sociální sítě mají, na ně často zveřejňují i fotografie svých kamarádů a spolužáků, bohužel často bez jejich svolení, případně pak bez svolení jejich rodičů, kteří často se zveřejňováním svých dětí na sociálních sítích nesouhlasí. Sdílení obsahu, jehož součástí jsou jiné děti, často podněcuje právě kyberšikanu. Z výzkumu je také zřejmé, že i tento jev podporuje dělení kolektivu, neboť některé dotazované děti projevily nezáměr s dětmi aktivními na sociálních sítích navazovat přátelské vztahy. Jejich hlavním důvodem pro toto přesvědčení je strach a nedůvěra.

Mezi negativní vlivy sociálních sítí v dětském kolektivu pak podle participantů patří i závist, která se podle nich týká popularity dětí již na samotných platformách sociálních sítí. Dle jejich výpovědi si děti mezi sebou mohou závidět počty sledujících a lajků, které jsou měřítkem úspěšnosti na sociálních sítích. Tento fenomén lze však očekávat především v kolektivech dětí, kde je již většina na sociálních sítích i aktivními přispěvateli.

Významným zjištěním této diplomové práce je také vliv kolektivu při nastavování pravidel ohledně využívání sociálních sítí uvnitř rodiny. Rodiče participantů mnohdy uvádí obavy z aktivit svých dětí na sociálních sítích a projevují snahu eliminovat využívání těchto platforem. Pravidla však často musí upravit právě kvůli kolektivu a nátlaku, který kolektiv na dítě vyvíjí. Díky tomu rodiče často nemohou dbát na věková omezení, která mají nastavena jednotlivé platformy. Výzkum prokazuje, že díky odlišným přístupům rodičů k využívání sociálních sítí dochází právě k prohlubování nerovností mezi dětmi.

Výzkum také odhalil možnou nedostatečnou informovanost rodičů o sociálních sítích, jejich funkcích a bezpečnostních opatřeních. Stejně tak výzkum poukázal na možnou nedostatečnou transparentnost v řešení této problematiku v základních školách. Rodiče, kteří byli součástí výzkumu této diplomové práce, projevovali překvapení, když slyšeli některé výpovědi svých dětí. Samotný rozhovor rodiče označovali za přínosný, měli zájem se s dítětem o problematice bavit a rozhovor jim otevřel nový směr diskuze o rizicích sociálních sítí. Toto zjištění poukazuje na významnost šíření edukace o sociálních sítích nejen mezi dětmi, ale také mezi rodiči.

7.2. Limity výzkumu a doporučení pro další výzkum

Při další interpretaci výzkumu je důležité brát v úvahu několik limitů, které mohou mít vliv na jeho výsledky. Jedním z těchto limitů je například skutečnost, že mezi participanty byla převaha chlapců. Dívky ve výzkumu prokazovaly jiný způsob smýšlení nad kreativní metodou C než chlapci, kteří měli stejný úkol, čímž poukazují na možný rozdíl ve vnímání popularity s ohledem na gender. Budoucí zkoumání by se tak mohlo zaměřit na odlišnosti této problematiky v dívčím a chlapeckém kolektivu.

Dalším limitem je skutečnost, že mezi participanty bylo zastoupeno poměrně málo aktivních uživatelů sociálních sítí. To může ovlivnit možnost dále interpretovat výsledky, protože reakce a názory těchto participantů nevychází z jejich vlastní zkušenosti, ale ze zkušenosti jiných lidí, např. rodičů nebo pedagogů, kteří děti o sociálních sítích a jejich hrozbách učí. Na základě tohoto výzkumu lze také předpokládat, že rodiče dětí, které vykazují aktivní využívání sociálních sítí, nebudou mít tendence nastavovat svým dětem tolik přísná pravidla.

Za limit lze také považovat skutečnost, že jednotliví participantii tohoto výzkumu jsou děti, které se mezi sebou vzájemně neznají a nesdílejí tak stejný školní kolektiv. Zajímavý vhled by tak mohly přinést rozhovory s jejich pedagogy, případně dalšími dětmi ze stejného kolektivu. Výpovědi participantů by tak mohly získat ucelenější povahu, s vhledy i dalších začleněných osob. Je důležité však zmínit, že většinu uvedených informací v tomto výzkumu potvrzovali, potažmo doplňovali, v průběhu rozhovorů samotní rodiče. Ti však nejsou přímou součástí kolektivu svého dítěte. Výzkum by také mohl být doplněn skupinovými rozhovory, popřípadě dlouhodobým zkoumáním konkrétního dětského kolektivu. Je dále ke zvážení, jaký vliv mohla mít přítomnost rodiče na výpovědi dětí.

Posledním významným limitem je skutečnost, že výpovědi rodičů v některých případech vycházejí ze zkušeností se svými staršími dětmi. Tento fakt může ovlivnit relevanci získaných informací, protože situace a trendy v oblasti používání sociálních sítí mohou být odlišné mezi různými věkovými skupinami dětí. Přestože rodiče často mluvili o období, kdy i jejich starší děti spadaly do zkoumané věkové skupiny, jejich představy mohou být časem zkreslené a tyto výpovědi je třeba brát pouze jako dokreslení jejich situace.

Závěr

V souladu s cíli této diplomové práce byl proveden výzkum, jehož hlavním úkolem bylo zkoumat, jak sociální sítě ovlivňují vztahy v kolektivu dětí ve věku 9–11 let. Výzkum stavěl na důležitých teoretických poznacích, které byly popsány v první, tedy teoretické, části této diplomové práce. Nejprve byly představeny nejrozšířenější sociální sítě, které pak dále podléhaly zkoumání jejich využívání mezi dětmi. Porozumění těmto platformám, jejich funkcím a technologickým aspektům s ohledem na bezpečnost dětských uživatelů bylo pro cíle této práce klíčové. Představena byla také historie vývoje těchto platform. Současné děti ve zkoumané věkové skupině se narodily již v době, kdy většina dnes oblíbených platform již existovala.

Před realizací výzkumu bylo také stěžejní porozumět psychologickému vývoji dětí ve středním školním věku. V teoretické části této diplomové práce proto byl podstatný prostor věnovaný právě představení hlavních charakteristik, které jsou o dětech ve středním školním věku známé. V rámci této části byl zahrnut také vliv rodinného a digitálního prostředí na psychický vývoj dětí ve věku 9–11 let. V neposlední řadě pak na základě již provedených výzkumů došlo ke krátké analýze a představení nejčastějších rizik, která jsou spojená s používáním sociálních médií dětmi v této věkové skupině.

Teoretická část poskytla důležité podklady pro vhodné sestavení scénáře hloubkových rozhovorů, které byly zvoleny jako výzkumná metoda této diplomové práce. Velkou oporou pak byly výstupy z již provedených výzkumů, které přinesly kvantitativní data o využívání sociálních sítí dětmi. Tato data byla oporou po celou dobu psaní této práce a sloužila také jako dobrý předpoklad před realizací výzkumu.

Samotná empirická část práce byla založena na kvalitativním výzkumu prostřednictvím hloubkových rozhovorů s dětmi ve věku 9–11 let a jejich rodiči. Cílem bylo identifikovat rizika spojená s užíváním sociálních sítí v tomto věku, a především porozumět dopadu využívání těchto platform na dětský kolektiv, jeho strukturu a budování vztahů v něm. Pro analýzu dat získaných výzkumem byla zvolena metoda interpretativní fenomenologické analýzy (IPA), která umožnila zaměřit se do hloubky na zkušenosti jednotlivců. Zvolená metoda analýzy přispěla k lepšímu porozumění této problematice.

Ze zjištění této diplomové práce vyplývá, že děti ve věku 9–11 let aktivně využívají sociální sítě, a to i přes věková omezení stanovená platformami. Pro děti jsou sociální sítě především prostředkem komunikace a spojení se svými vrstevníky, což může mít pozitivní vliv na stmelování kolektivu a udržení kontaktů i mimo školní prostředí. Byla však také identifikována vážná rizika, jako je kyberšikana, vyloučení z kolektivu a závist. Tato rizika se pevně pojí k aktivitám dětí na sociálních sítích.

Závěrem lze konstatovat, že sociální sítě představují v kolektivu dětí ve věku 9–11 let silný negativní faktor, který ovlivňuje vztahy ve skupině. Zjištění této diplomové práce mohou sloužit jako východisko pro další výzkum v této oblasti a jako podpora pro rozvoj vhodných preventivních opatření.

Summary

In accordance with the objectives of this thesis, research was conducted, the primary aim of which was to investigate the influence of social media networks on relationships within a group of children aged 9-11 years. The research was grounded in pertinent theoretical frameworks outlined in the initial, theoretical part of this thesis. Initially, prevalent social media networks were delineated, followed by a detailed examination of their utilization among children. A comprehensive understanding of these platforms, encompassing their functionalities and technological facets concerning the safety of child users, was necessary for achieving the aims of this study. Additionally, the developmental history of these platforms was elucidated. Present-day children within the examined age were born during a period when the majority of today's popular platforms were already established.

Prior to commencing the research, comprehending the psychological development of children in middle school age was pivotal. Consequently, the theoretical portion of this thesis allocated significant discourse to introducing the principal characteristics known about children in this age group. This section also encompassed the influence of familial and digital environments on the psychological development of children aged 9–11 years. Lastly, drawing from extant research, a concise analysis and presentation of the most prevalent risks associated with children's use of social media within this age bracket were provided.

The theoretical part furnished vital groundwork for designing the framework for in-depth interviews, selected as the research methodology for this thesis. Substantial assistance was derived from findings of previously conducted research, which furnished quantitative insights into children's utilization of social networks. These insights underpinned the writing process of this thesis and provided a solid foundation prior to the commencement of the research.

The empirical part of the thesis was grounded in qualitative research conducted via in-depth interviews with children aged 9–11 and their parents. The primary objective was to discern the risks associated with the utilization of social media networks at this age and, particularly, to grasp the influence of these platforms on the collective dynamics of children, its structure, and the establishment of relationships within it. The method of Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) was employed for analyzing the data garnered from the

research, enabling a thorough exploration of individual experiences. This chosen analytical approach significantly contributed to a nuanced understanding of the subject matter.

The findings of this study indicate that children aged 9–11 actively engage with social media networks, notwithstanding the age restrictions imposed by platforms. For these children, social media networks primarily serve as a means of communication and connection with their peers, which can positively impact team cohesion and facilitate the maintenance of relationships even beyond the school environment. Nonetheless, significant risks such as cyberbullying, social exclusion, and envy have also been identified, closely associated with children's interactions on social media platforms.

In conclusion, it can be asserted that social media networks represent a potent negative influence within groups of children aged 9–11, impacting relationships within the collective. The findings of this study may serve as a foundational basis for further exploration in this domain and aid in the formulation of appropriate preventive measures.

Citovaná literatura

Aiken, Mary. 2017. *The Cyber Effect: A Pioneering Cyberpsychologist Explains How Human Behaviour Changes Online.* Londýn : John Murray, 2017. ISBN 978-1-473-61025-5.

Anders, Hansen. 2021. *Instamozek: stres, deprese a úzkosti zapříčiněné moderní dobou.* Praha : Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1717-6.

Anderson, Dwayne. 2021. *YouTube shorts: excellence.* místo neznámé : eBookIt.com, 2021. ISBN 1-4566-3832-7.

Barnes, John Arundel. 1954. Class and Committees in a Norwegian Island Parish. *Human Relations.* 1954, 7, stránky 39-58.

Blinka, Lukáš. 2015. *Online závislosti: online hry, sociální sítě a komunikace.* Praha : Grada Publishing, a.s., 2015. ISBN 978-80-247-5311-9.

Boyd, Danah. 2017. *Je to složitější : sociální život teenagerů na sociálních sítích.* Praha : Akropolis, 2017. ISBN 978-80-7470-165-8.

Erikson, Erik H. 2022. *Dětsví a společnost.* Praha : Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1956-9.

Heitner, Devorah. 2024. *SCREENWISE: Helping Kids Thrive (and Survive) in Their Digital World.* New York : Routledge, 2024. ISBN 978-1-032-35013-4.

Hendl, Jan. 2023. *Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace.* Praha : Portál, 2023. ISBN 978-80-262-1968-2.

Kardaras, Nicholas. 2016. *Svítilící děti: Závislost na moderních technologiích a jak se jí zbavit.* Brno : Zoner Press, 2016. ISBN 978-80-7413-451-7.

Kožíšek, Martin a Písecký, Václav. 2016. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online.* Praha : Grada Publishing, a.s., 2016. ISBN 978-80-247-5595-3.

Muller, Mary. 2014. *Jak ochránit děti před pronografií na internetu?* Praha : Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0694-1.

Piaget, Jean. 1970. *Psychologie inteligence.* Knihnice psychologické literatury. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970.

Ptáček, Radek a Kuželová, Hana. 2013. *Vývojová psychologie pro sociální práci.* Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013. ISBN 978-80-7421-060-0.

- Punch, Keith F. 2008.** *Úspěšný návrh výzkumu.* Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-468-7.
- Řiháček , Tomáš, a další. 2013.** *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy.* Brno : Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.
- Slussareff, Michaela. 2022.** *HRY, SÍŤE, PORNO: Rodičovský průvodce džunglí digitálního dětství a puberty.* Brno : Jan Melvil Publishing, 2022. ISBN 978-80-7555-156-6.
- Smith, Jonathan A., Flowers, Paul a Larkin, Michael. 2009.** *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research.* London : SAGE Publications Ltd, 2009. ISBN 978-1-4129-0833-7.
- Ševčíková, Anna, a další. 2014.** *DĚTI A DOSPÍVAJÍCÍ ONLINE: Vybraná rizika používání internetu.* Praha : Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-5010-1.
- Trédez, Emmanuel. 2018.** *Sociální síť: A to funguje jak?* [překl.] Zuzana Klimšová. Praha : Svojtka & Co., s.r.o., 2018. ISBN 978-80-256-2416-6.
- Vágnerová, Marie a Lisá, Lidka. 2021.** *Vývojová psychologie: dětství a dospívání.* Praha : Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-5024-1.
- Vágnerová, Marie. 2012.** *Vývojová psychologie: dětství a dospívání.* Praha : Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- Zháněl, Jiří, Hellenbrandt, Vladimír a Sebera, Martin. 2014.** *Metodologie výzkumné práce.* Brno : Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6857-5.

Použití internetové zdroje

Anderson, Monica, Faverio, Michelle a Gottfried, Jeffrey. 2023. Teens, Social Media and Technology 2023. *Pew Research Center*. prosinec 2023.

Auxier, Brooke, Anderson, Monica, Perrin, Andrew a Turner, Erica. 2020. Parenting Children in the Age of Screens. *Pew Research Center*. [Online] 28. červenec 2020. [Citace: 7. březen 2024.] <https://www.pewresearch.org/internet/2020/07/28/parenting-children-in-the-age-of-screens/>.

Bechthold, Emelia. 2023. iPad Kids: A product of our own screentime addiction. *Medium*. [Online] 25. srpen 2023. [Citace: 4. březen 2024.] <https://medium.com/chasing-purple-skies/ipad-kids-a-product-of-our-own-screentime-addiction-d667a8585601>.

Bredigkeit, Ashleigh. 2023. Medium: The Story of Friendster. *Medium*. [Online] 24. srpen 2023. [Citace: 29. leden 2024.] <https://medium.com/@ashleighbredigkeit/the-story-of-friendster-c095201b7a6f>.

Cafolla, Anna. 2023. The kids are alright: what can we expect from Generation Alpha? *Dazed*. [Online] 22. březen 2023. [Citace: 4. březen 2024.] <https://www.dazeddigital.com/life-culture/article/58483/1/generation-alpha-interview-dazed-spring-2023?fbclid=IwAR1e5dix7XKR7nuvdRIJv2mrL3RaHbnHVOJKQTM9WOrjswNho5MhdCQqA9s>.

Coughlan, Sean. 2016. BBC News: Safer Internet Day: Young ignore 'social media age limit'. *BBC News*. [Online] 9. únor 2016. [Citace: 1. únor 2024.] <https://www.bbc.com/news/education-35524429>.

Český statistický úřad. 2023. Sociální sítě. *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi osobami*. místo neznámé : Český statistický úřad, 2023.

Dean, Brian. 2023. Social Network Usage & Growth Statistics: How Many People Use Social Media in 2024? *Backlinko*. [Online] 19. prosinec 2023. [Citace: 31. leden 2024.] <https://backlinko.com/social-media-users#social-media-usage-stats>.

Dixon, Jo Stacy. 2023. *Social media usage in Western Europe - Statistics & Facts*. místo neznámé : Statista, 2023.

Dixon, Stacy Jo. 2023. Facebook: distribution of global audiences 2023, by age and gender . *Statista*. [Online] 29. srpen 2023. [Citace: 2. únor 2024.]

<https://www.statista.com/statistics/376128/facebook-global-user-age-distribution/>.

Dixon, Stacy Jo. 2024. Instagram - Statistics & Facts . *Statista*. [Online] 10. leden 2024. [Citace: 2. únor 2024.] <https://www.statista.com/topics/1882/instagram/#topicOverview>.

EU Kids Online. EU Kids Online. *London School of Economics and Political Science* . [Online] [Citace: 30. leden 2024.] <http://eukidsonline.net/>.

Geiser, Werner. 2024. What Is TikTok? – Everything You Need to Know in 2024 . *Influencer Marketing Hub*. [Online] 30. leden 2024. [Citace: 1. únor 2024.] <https://influencermarketinghub.com/what-is-tiktok/>.

Hall, Mark. 2024. Facebook. *Encyclopedia Britannica*. 2024.

Howarth, Josh. 2024. TikTok User Age, Gender, & Demographics. *Exploding Topics*. [Online] 12. leden 2024. [Citace: 1. únor 2024.] <https://explodingtopics.com/blog/tiktok-demographics>.

Cho, Hyunyi, a další. 2022. Social media literacy: A conceptual framework. *New Media & Society*. 2022, 0.

Instagram. 2020. Introducing Instagram Reels . *Instagram Blog*. [Online] 5. srpen 2020. [Citace: 2. únor 2024.] <https://about.instagram.com/blog/announcements/introducing-instagram-reels-announcement>.

Instagram. 2022. Continuing to Keep Instagram Safe and Secure. *Instagram Blog*. [Online] 15. prosinec 2022. [Citace: 2. únor 2024.] <https://about.instagram.com/blog/announcements/continuing-to-keep-instagram-safe-and-secure>.

Instagram. 2024. Introducing Stricter Message Settings for Teens on Instagram and Facebook . *Instagram Blog*. [Online] 25. leden 2024. [Citace: 2. únor 2024.] <https://about.instagram.com/blog/announcements/new-parental-controls-and-teen-privacy-defaults/>.

Internetem Bezpečně. Internetem Bezpečně: KYBERŠIKANÁ. *Internetem Bezpečně*. [Online] [Citace: 28. leden 2024.] <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/>. ISSN 2571-3736.

Keenan, Cormac. 2023. New features for teens and families on TikTok . *TikTok Newsroom*. [Online] 1. březen 2023. [Citace: 1. únor 2024.] <https://newsroom.tiktok.com/en-us/new-features-for-teens-and-families-on-tiktok-us>.

Kopecný, Kamil, a další. 2022. Sharenting u českých rodičů (výzkumná zpráva). *e-bezpeci.cz*. [Online] 2022. [Citace: 13. březen 2024.] <https://www.e-bezpeci.cz>.

bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/158-sharenting-u-ceskych-rodicu-2022/file.

Kopecký, Kamil. 2019. České děti v kybersvětě (výzkumná zpráva). *e-bezpeci.cz*. [Online] 2019. [Citace: 13. 3 2024.] <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>.

Ler, digital studio. Statistika využívání sociálních sítí, jaké jsou nejoblíbenější Statistika využívání sociálních sítí, jaké jsou nejoblíbenější. *lerstudio.cz*. [Online] [Citace: 31. leden 2024.] <https://lerstudio.cz/blog/statistiky-vyuzivani-socialnich-siti-jake-jsou-nejoblibenejsi>.

Lysková, Taťána. 2022. Vaše data nikdo neuchrání. Zuckerberg se z obří kauzy Cambridge Analytica vykupuje dohodou Taťána Lysková Taťána Lysková 29. 8. 2022 3 min čtení . *Forbes*. [Online] 29. srpen 2022. [Citace: 2. únor 2024.] <https://forbes.cz/vase-data-nikdo-neuchrani-zuckerberg-se-z-obri-kauzy-cambridge-analytica-vykupuje-dohodou/>.

Máca, Roman. 2014. Děti a rizika sociálních sítí. *Šance dětem*. [Online] 3. únor 2014. [Citace: 15. únor 2024.] <https://sancedetem.cz/deti-rizika-socialnich-siti>.

MediaGuru. Mediální slovník: WEB 2.0. *MediaGuru*. [Online] [Citace: 28. leden 2024.] <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/web-2-0/>.

Meta. 2024. Our tools, features and resources to help support teens and parents. *Meta*. [Online] leden 2024. [Citace: 2. únor 2024.] <https://www.meta.com/help/policies/safety/tools-support-teens-parents/>.

Microsoft. 2023. Global Online Safety Survey Results. *microsoft.com*. [Online] září 2023. [Citace: +š. 3 2024.] <https://www.microsoft.com/en-us/DigitalSafety/research/global-online-safety-survey>.

Mosseri, Adam. 2022. Introducing Family Center and Parental Supervision Tools on Instagram and in VR. *Instagram Blog*. [Online] 16. březen 2022. [Citace: 2. únor 2024.] <https://about.instagram.com/blog/announcements/introducing-family-center-and-supervision-tools>.

Radio Wave. 2023. Český rozhlas: Radio Wave. *Generace Alfa: Co můžeme čekat od dnešních teenagerů?* [Online] 23. březen 2023. [Citace: 4. březen 2024.] <https://wave.rozhlas.cz/generace-alfa-co-muzeme-cekat-od-dnesnich-teenageru-8957184>.

RECOMS: Resourceful and Resilient Communities. Creative Methods. Online. Dostupné z: <https://recoms.eu/method>. [cit. 2024-04-10].

Shepherd, Jack. 2024. 25 Essential Instagram Statistics You Need to Know in 2024 . *Social Shepherd*. [Online] 05. leden 2024. [Citace: 2. únor 2024.]

<https://thesocialshepherd.com/blog/instagram-statistics>.

Slussareff, Michaela. 2021. První telefon – jak na to? *Šance Dětem*. [Online] 26. září 2021. [Citace: 20. březen 2024.] <https://sancedetem.cz/prvni-telefon-jak-na>.

Smahel, David, a další. 2020. *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. místo neznámé : EU Kid online, 2020. ISSN 2045-256X.

Smith, Jordan. 2022. *TikTok Algorithms 2024*. 2022.

Statista Research Department. 2023. Social Media & User-Generated Content. *Social media in Czechia - statistics & facts* . místo neznámé : Statista Research Department, 2023.

Sutcliffe, Chris. 2023. TikTok reveals 150m monthly users in Europe, here's how it stacks up to other platforms. *The Drum*. [Online] 17. únor 2023. [Citace: 1. únor 2024.] <https://www.thedrum.com/news/2023/02/17/tiktok-reveals-150m-monthly-users-europe-here-s-how-it-stacks-up-other-platforms>.

Škopek, Pavel. 2019. Deník.cz: Od sociální sítě pro studenty k ovládnutí světa. Facebook slaví 15. narozeniny. *Deník.cz*. [Online] 1. únor 2019. [Citace: 29. leden 2024.] <https://www.denik.cz/veda-a-technika/facebook-slavi-15-narozeniny-od-socialni-site-pro-studenty-k-ovladnuti-sveta-20190201.html>.

Švarcová, Alžběta. 2017. Kvalitní internet: Než přišel Facebook. Stručný průvodce historií sociálních sítí. *Kvalitní internet*. [Online] 14. prosinec 2017. [Citace: 29. leden 2024.] <https://www.kvalitni-internet.cz/nez-prisel-facebook-strucny-pruvodce-historii-socialnich-siti>.

The Editors of Encyclopaedia Britannica. 2024. Encyclopedia Britannica: X. *Encyclopedia Britannica*. [Online] 26. leden 2024. [Citace: 29. leden 2024.] <https://www.britannica.com/topic/Twitter>.

TikTok. 2023. Bezpečnost a zdravá psychika nezletilých. *TikTok: Community Guidelines*. [Online] březen 2023. [Citace: 1. únor 2024.] <https://www.tiktok.com/community-guidelines/cs-cz/youth-safety/?cgversion=2023>.

TikTok. Soukromí dětí a bezpečnostní nastavení . *TikTok Support*. [Online] [Citace: 1. únor 2024.] <https://support.tiktok.com/cs/account-and-privacy/account-privacy-settings/privacy-and-safety-settings-for-users-under-age-18>.

Vogels, Emily A. a Gelles-Watnick, Risa. 2023. Teens and social media: Key findings from Pew Research Center surveys. *Pew Research Center*. [Online] 24. duben 2023. [Citace: 2. únor 2024.] <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/04/24/teens-and-social-media-key-findings-from-pew-research-center-surveys/>.

YouTube. Jak YouTube pomáhá zajišťovat ochranu dětí na platformě? *YouTube*. [Online] [Citace: 1. únor 2024.] https://www.youtube.com/intl/ALL_cz/howyoutubeworks/our-commitments/fostering-child-safety/#child-safety-policies.

YouTube. Rodičovská kontrola: YouTube Kids. *YouTube: Uživatelské nastavení*. [Online] [Citace: 1. únor 2024.] https://www.youtube.com/intl/ALL_cz/howyoutubeworks/user-settings/parental-controls/#youtube-kids.

YouTube. Zásady ohledně bezpečnosti dětí . *Nápověda Youtube*. [Online] [Citace: 1. únor 2024.]

https://support.google.com/youtube/answer/2801999?hl=cs&ref_topic=9282679#zippy=%2Cobsah-s-v%C4%9Bkov%C4%9B-omezen%C3%BDm-p%C5%99%C3%ADstupem.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Petra Bilaniuková	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2022	
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 89702747@fsv.cuni.cz	
Studijní program/forma studia: Mediální studia/prezenční	
Název práce v češtině: Bezpečnost dětí ve věku 9–11 let na sociálních sítí	
Název práce v angličtině: Safety of children aged 9–11 on social media	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovat <u>nejdříve</u> šest měsíců od schválení tezí) LS 2023/2024	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Sociální sítě jsou již nedílnou součástí každodenních životů. S rostoucím počtem uživatelů a také s nárůstem času, který lidé na sociálních sítích tráví, je důležité, aby se k těmto platformám přistupovalo zodpovědně. To se týká nejen dospělých jedinců, ale také, a to především, dětí. Tato diplomová práce se bude zabývat bezpečností dětí ve věku 9–11 let na sociálních sítích. Dosavadní výzkumy prokázaly, že se děti mladší věku 13 let pohybují na sociálních sítích, a to i přes striktní věkové hranice, které si často stanoví samotné platformy. Obsah na sociálních sítích může být stejným dílem obohacující i škodlivý a tato diplomová práce si klade za cíl zjistit, zda a jak děti v určeném věkovém rozmezí využívají které sociální sítě, jak k nim přistupují, a odhalit možné negativní jevy, které se s online prostředím pojí. S ohledem na věkovou skupinu se tak může jednat například o kyberšikanu nebo obtěžování.	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Teoretická část diplomové práce si klade za cíl popsat jednotlivé platformy sociálních sítí, s důrazem pak na bezpečnostní opatření směrem k dětským uživatelům. Dále bude pro lepší porozumění charakterizována zvolená věková skupina dětí z pohledu psychického vývoje. V praktické části bude proveden kvantitativní výzkum, který pomůže popsat aktuální situaci využívání sociálních sítí dětmi v ČR. Výzkum bude doplněn kvalitativní studií s konkrétní skupinou dětí v určeném věku. Dosavadní výzkumy na toto téma se dětem pod věkovou hranicí 12 let věnují zřídka, přestože i mladší děti sociální sítě využívají. Právě proto byla pro tuto diplomovou práci zvolena skupina dětí spadající na první stupeň ZŠ, konkrétně ve věku 9–11 let.	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):	

Úvod

Teoretická část

1. Sociální sítě
 1. Historie sociálních sítí
 2. Charakteristika uživatelů na sociálních sítích ve světě a v ČR
 3. Děti a sociální sítě
2. Jednotlivé sociální sítě
 1. Charakteristické rysy
 2. Bezpečnostní omezení s ohledem na dětské uživatele
 3. Systémy rodičovské kontroly
3. Etapy psychického vývoje dítěte

Praktická část

4. Výzkum
 1. Cíle
 2. Vymezení problému
 3. Výzkumný vzorek
 4. Výzkumná metoda
 5. Hypotézy
5. Kvantitativní analýza využívání sociálních sítí dětmi ve věku 9-11 let
6. Studie se skupinou dětí ve věku 9-11 let
7. Výsledky výzkumu
8. Diskuze

Závěr

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Odborné články, které se věnují dopadům sociálních sítí na psychickou pohodu a na vývoj dítěte. Dále pak články zabývající se problematikou sociálních sítí s ohledem také na aktuální vývoj, kterým jednotlivé platformy procházejí, a také tiskové zprávy a oficiální prohlášení jednotlivých platforem.

Diplomová práce bude také vycházet z již provedených výzkumů na toto nebo podobné téma z minulých let nebo výzkumů na toto téma s jinými věkovými skupinami.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Teoretická část diplomové práce bude založena na sekundárním výzkumu, tedy na rešerši vhodných literárních a jiných odborných zdrojů. V praktické části dojde k analýze na základě provedeného kvantitativního výzkumu - dotazníkového šetření, které bude probíhat mezi dětmi, ale zkoumat bude také přístup jejich rodičů.

Hlubší porozumění problematice poskytne výzkum kvalitativní, zde bude využita forma focus group se skupinou dětí v dané věkové skupině. Cílem focus group v této diplomové práci bude nejen zjistit, jakým způsobem jsou mezi dětmi sociální sítě rozšířené, ale také jaké podle nich mohou působit problémy například v konkrétním kolektivu, tedy odhalení případných dalších problémů, které se k sociálním sítím na první pohled nemusí pojít.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):

SLUSSAREFF, Michaela. *Hry, sítě, porno: rodičovský průvodce džunglí digitálního dětství a puberty*. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2022. Žádná velká věda. ISBN 978-80-7555-156-6. Titul se věnuje problematice výchovy dětí v digitálním prostředí. Kromě sociálních sítí se kniha zabývá také online hrami. Kniha je pojatá jako rodičovský průvodce.

DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.

Autoři knihy *Dítě v síti* se tématu věnují s ohledem na rizika, která digitální prostředí přináší, např. možný negativní dopad na rodinné vztahy a také riziko vzniku závislosti.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-7527-6.

Tento titul vymezuje ohrožené skupiny dětí na internetu v různých možných negativních situacích. Kniha diskutuje příčiny i důsledky rizik, na které mohou děti na internetu narazit.

KRČMÁŘOVÁ, Barbora. *Děti a online rizika: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012. ISBN 978-80-904920-2-8.

Jedná se o publikaci, která je doplněná o konkrétní příklady, ze kterých se dají vyvodit další důležitá témata, která se k problematice vážou.

ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.

Kniha se zaměřuje na praktické rady s ohledem na vybraná rizika, která internet pro děti představuje, jako jsou např. agresori na internetu nebo nechtěné finanční transakce a pornografie.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

1. MENCLOVÁ, Kateřina. *Internet, sociální sítě a rizika s nimi spojená pro děti staršího školního věku*. Bakalářská práce (Bc.)--Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta, 2020.
2. KOTKOVÁ, Šárka. *Riziko šikanózního chování u žáků mladšího školního věku v souvislosti s využíváním sociálních sítí*. Bakalářská práce (Bc.)--Univerzita Karlova. Filozofická fakulta, 2022.
3. POLÁK, Tomáš. *Komunikace dětské televize na sociálních sítích: případová studie ČT*. Diplomová práce (Mgr.)--Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd, 2019.

4. ŠOLCOVÁ, Tereza. *(Ne)bezpečné sociální sítě pohledem dětí*. Diplomová práce (Mgr.)--Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd, 2023, 2023.
5. KAROVÁ, Anna. *Možné projevy závislostního chování v důsledku sociální sítě Instagram*. Diplomová práce (Mgr.)--Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta, 2020.
6. TSYHANNYK, Oleksandra. *The influence of social media on the development of children aged 13 to 15*. Bakalářská práce (Bc.)--Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd, 2022
7. MYŠÁK, Tomáš. *Rodič a jeho dítě do 10 let ve vztahu k novým technologiím*. Bakalářská práce (Bc.)--Univerzita Karlova. Filozofická fakulta, 2020

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Mgr. Ing. Jana Rosenfeldová

.....

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.

Seznam tabulek

Tabulka 1 - údaje o participantech.....	40
Tabulka 2 - návod k rozhovoru.....	42
Tabulka 3 - přehled identifikovaných témat.....	50

Seznam obrázků

Obrázek 1 - kreativní metoda A: mobilní telefon.....	45
Obrázek 2 - kreativní metoda C: medailonky chlapci.....	46
Obrázek 3 - kreativní metoda C: medailonky dívky.....	46
Obrázek 4 - kartičky s emocemi.....	47

Seznam příloh

Příloha 1 - informovaný souhlas.....	89
--------------------------------------	----

Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru a jeho využitím pro účely diplomové práce

Název diplomové práce: Bezpečnost dětí ve věku 9–11 let na sociálních sítích

Držitelka souhlasu: Bc. Petra Čermáková

Tato diplomová práce se zabývá bezpečnostní stránkou sociálních sítí při využívání dětskými uživateli. Studie zkoumá, jaký faktor představují sociální sítě v dětském kolektivu. Sběr dat je realizován formou rozhovorů s dvojicemi rodič-dítě, z nichž bude pořízen audiozáznam. Studie je prováděna za účelem zpracování diplomové práce.

Podpisem vyjadřuji souhlas:

1. Souhlasím s poskytnutím rozhovoru a dalších souvisejících informací.
2. Souhlasím s níže uvedeným i ve vztahu k mému dítěti a jako jeho zákonný zástupce uděluji souhlas k rozhovoru.
3. Souhlasím se zpracováním osobních údajů za účelem zhotovení diplomové práce.
4. Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán. Transkripce bude přístupná pouze komisi u obhajoby diplomové práce. V textu práce budou využity citované úryvky rozhovoru. Práce bude volně přístupná online.
5. Bylo mi sděleno, jaký bude mít rozhovor průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpověď na jakoukoli otázku a s právem ukončit rozhovor.
6. Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.

Datum:

Podpis respondenta: